

Musselinventering i några skånska vattendrag 2005

med särskild fokus på tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*)

www.m.lst.

Natur och kulturmiljö
Mikael Svensson och Linus Ekström

Musselinventering i några skånska vattendrag 2005
– med särskild fokus på tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*)

Mikael Svensson och Linus Ekström
MS Naturfakta, Osby

Titel: Musselinventering i några skånska vattendrag 2005
– med särskild fokus på tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*)

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Mikael Svensson och Linus Ekström
MS Naturfakta, Osby

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne län
Miljöavdelningen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040 - 25 20 00 (vx)
lansstyrelsen@m.lst.se

Copyright: Innehållet i denna rapport får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa.

Copyright bilder: Cathrine Ek: sid 39
Patrik Svensson: sid 16, 32 och 43
Mikael Svensson: övriga bilder

ISBN: 91-85363-83-9

Upplaga: 150 ex.

Tryckeri: LITHO

Papper: Miljömärkt

Omslagsbild: Mängder av skal av tjockskalig målarmussla från Bråån.
Fotograf: Mikael Svensson

Förord

Sverige har sju inhemska arter stormusslor, varav tre är rödlistade: tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*) klassas som *Starkt hotad* (EN), flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) som *Sårbar* (VU) och flat dammussla (*Pseudanodonta complanata*) som *Missgynnad* (NT) (Gärdenfors 2005). De två förstnämnda arterna är dessutom upptagna som Natura 2000-arter och har ett starkt skydd i artskyddsförordningen. Båda arterna är fridlysta enligt fiskelagstiftningen.

Tjockskalig målarmussla har tidigare förekommit i många av Skånes vattendrag, och dessutom i en del sjöar (även om det har varit mindre vanligt). Under åren har dessa bestånd decimerats kraftigt och i flera fall försvunnit helt. För att förebygga att den tjockskaliga målarmusslan decimeras ytterligare eller försvinner från fler vattendrag, behövs kunskap om vilka skånska vattendrag som fortfarande hyser arten, och hur livskraftiga dessa bestånd är. Därutöver behövs mer kunskap om i vilka miljöer som arten trivs, d.v.s. artens biotopkrav, men också vilka hot som finns mot arten och dess levnadsmiljöer. Kunskapen skall vidare kunna användas för att skydda bestånd med tjockskalig målarmussla och biotoper som är viktiga för musslans fortlevnad, samt för att ta fram förslag på åtgärder.

Under de senaste åren har länsstyrelserna i Sverige arbetat mycket med att öka sin kunskap om stormusslor i vattendrag och sjöar. Inventeringen, som redovisas i denna rapport, är inriktad på att öka kunskapen om speciellt den tjockskaliga målarmusslan i Skåne. Sommaren 2005 inventerade Mikael Svensson och Linus Ekström från MS Naturfakta de vatten i Skåne som kunde tänkas hysa den tjockskaliga målarmusslan. Urvalet av de vattendrag som besöktes gjordes i samarbete med Länsstyrelsen i Skåne, bl.a. utifrån de resultat som erhållits vid inventeringen 2004 av historiska stormussellokaler i Skåne (Eriksson 2006). Inventeringen har genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne, inom ramen för åtgärdsprogramarbetet med hotade arter, och bekostats med medel från Naturvårdsverket.

Studien har bidragit till att öka kunskapen om utbredningen av, och tillståndet för tjockskalig målarmussla i Skåne, samt mer allmänt om artens biotopkrav. Resultaten kan användas för att bevara den biologiska mångfalden och ingå som en del i arbetet med miljömålen *Levande sjöar och vattendrag* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Rapporten riktar sig till framförallt de som jobbar med att ta fram bevarandeplaner och åtgärdsprogram för tjockskalig målarmussla på myndigheter och kommuner, men också till alla de som är intresserade av hotade arter.

Malmö, april 2006

Marie Eriksson
Vattensektionen
Länsstyrelsen i Skåne län

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	9
Inventering av tjockskalig målarmussla 2005	11
Bakgrund	11
Tjockskalig målarmussla	12
Planering	13
Utbredning och förekomst av tjockskalig målarmussla	14
Något om den tjockskaliga målarmusslans habitatval och ekologi	16
Övriga musselfynd	17
Referenser	18
Tabell 1. Inventerade lokaler.....	19
Tabell 2. Musselförekomst	20
Tabell 3. Lokalbeskrivning.....	22
Tabell 4. Längdmätta musslor.....	24
Lokalvis redovisning	25
Bilaga 1. Kartor över inventerade sträckor 2005	81

Sammanfattning

Sommaren 2005 genomfördes en musselinventering i Skåne. Målsättningen var att undersöka förekomsten av tjockskalig målarmussla *Unio crassus*. Inventeringen gjordes riktat mot vattendrag där man visste, eller på goda grunder kunde misstänka, att arten förekommer.

Tjockskalig målarmussla hittades i Mjöån (skal), Almaån, Tommarpsån, Örupsån (skal), Fyleån (skal), Björkaån, Bråån, Rössjöholmsån och Käggleån (skal). Inventeringen visade att arten förekommer betydligt mera spritt i Skåne än vad som tidigare varit känt. I Almaån, Tommarpsån och Bråån är bestånden goda, medan antalet levande musslor i de övriga inventerade vattendragen är litet. I flera av vattendragen hittades endast skal eller skalfragment.

Den enda undersökta lokalen i Björkaån visade på goda yttre förhållanden och förekomst av levande tjockskalig målarmussla. Björkaån med biflöden är ett mycket spännande vattendrag som har goda förutsättningar att hysa ett livskraftigt bestånd. Huruvida så är fallet får framtida inventeringar utvisa.

Tecken på föryngring hittades i Almaån, Tommarpsån och Bråån.

Inventeringen visar att flera av bestånden är små och hårt trängda. För att arten långsiktigt skall kunna överleva i Skåne krävs riktade bevarandeåtgärder. Sådana åtgärder kan förhoppningsvis bli realiserade inom ramen för det åtgärdsprogram som är under framtagande. Den utförda inventeringen kan förhoppningsvis vara ett bra underlag för det framtida bevarandearbetet.

Inventering av tjockskalig målarmussla 2005

Bakgrund

I och med Sveriges inträde i den Europeiska Unionen har intresset för de sötvattenslevande stor-musslorna ökat betydligt. I habitatdirektivet (rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) finns såväl flodpärlmussla *Margaritifera margaritifera* som tjockskalig målarmussla *Unio crassus* upptagna som särskilt skyddsvärda arter. Enligt habitatdirektivet skall medlemsländerna vidtaga nödvändiga åtgärder för att garantera att dessa arter uppnår det man kallar gynnsam bevarandestatus.

Begreppet gynnsam bevarandestatus definieras i habitatdirektivet, och denna definition fördes in i svensk lagstiftning i och med att habitatdirektivet gjordes till en del av svensk lagstiftning. Dessa definitioner är numera även införda i miljöbalken, närmare bestämt i ”Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.”

Med bevarandestatus för en art avses summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö,
2. artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och
3. det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Utifrån aktuell kunskap är tjockskalig målarmussla både sällsynt och hotad. Många av de vattendrag där arten förekommer är utsatta för starkt påverkan genom rensningar och utsläpp av eutrofierande ämnen (Lundberg m.fl. 2006). Arten är därför klassad som *Starkt hotad* (EN) på den senaste rödlistan (Gärdenfors 2005).

Tjockskalig målarmussla är fredad enligt 1 § Artskyddsförordningen (1998:179) samt 5 § Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Enligt Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt fånga eller döda den tjockskaliga målarmusslan, samt att skada eller förstöra dess fortplantningsområden eller viloplats. Artskyddsförordningen förbjuder import, export och förvaring av levande exemplar samt försäljning av levande och döda exemplar.

Bevarandet av tjockskalig målarmussla har getts extra status genom att den inkluderats i den exklusiva grupp av arter som skall ha ett eget åtgärdsprogram. Ett förslag till åtgärdsprogram skickades ut på remiss i februari 2006 (Lundberg m.fl. 2006). I förslaget framgår vilka kunskapsluckor som finns, och under programtiden (2006-2008) föreslås stora resurser därför läggas på inventering i första hand och information i andra hand.

Variation i skalform hos tjockskalig målarmussla från en och samma lokal i Bråån

Tjockskalig målarmussla

Tjockskalig målarmussla var länge en doldis i svenskt naturvårdsarbete. Många av förekomst-uppgifterna är sekelgamla (von Proschwitz & Lundberg 2004), och antalet aktiva malakologer (experter på snäckor och musslor) är litet. I mitten av 1990-talet låg fokus på flodpärlmusslan och i flera län, däribland Skåne (Henriksson & Bergström 1997), genomfördes det omfattande inventeringar. Som en följd av att både flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla finns listade i habitatdirektivet, fanns det ett stort behov av att ta fram rationella undersökningmetoder. Som en direkt följd av detta startades Stormusselprojektet som ett utvecklingsprojekt inom den regionala miljöövervakningen i januari 2001 (Bergengren m.fl. 2002a, 2002b). Arbetet utfördes som ett samarbetsprojekt mellan länsstyrelserna i Jönköpings län, Skåne län, Södermanlands län, Östergötland och Kalmar län tillsammans med Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm och Göteborgs Naturhistoriska museum. I och med detta startade ett omfattande utvecklings- och inventeringsarbete, och under de senaste åren har kunskapen om våra stormusslor och deras biologi ökat kraftigt. Samtidigt har vi fått en bättre bild av var arterna förekommer.

Från Skåne finns ett ganska omfattande historiskt material som för tjockskalig målarmussla går tillbaka till 1770. Det tidigaste fyndet avser ett exemplar i Högserödsån (=Bråån), och skalet finns bevarat på Zoologiska museet i Lund. Huvuddelen av fynden är emellertid från 1800-talet. Antalet rapporterade fynd från 1900-talet är däremot litet. Under 1960-talet gjorde Sven Björk, förre professorn i limnologi vid Lunds universitet, en undersökning av flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla i södra Sverige (Björk 1965). Fokus i undersökningen ligger på flodpärlmussla, men han studerade tjockskalig målarmussla i de nedre delarna av Trydeån samt i Kävlingeåns huvudfåra vid Hammarlunda. Därefter saknas rapporter i stort sett helt fram till mitten av 1990-talet. År 1995 inventerade Lennart Henriksson och Sven-Erik Bergström flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla i Vramsån (Henriksson & Bergström 1997). I övrigt var Skåne ett vitt fält ur musselsynpunkt fram till början av 2000-talet. Inledande inventeringar inom ramen för Stormusselprojektet och miljökonsekvensbeskrivningar i samband med olika exploateringsärenden (t.ex. Bergengren 2003 a, 2003 b) i kombination med att intresserade biologer som rörde sig längs de skånska vattendragen började samla på sig musselskal ledde till att kunskapen

aktualiserades och vidgades. Döda, eller döende, tjockskaliga målarmusslor hittades dessutom i rensmassor i Höje å, Bråån och Almaån. I och med detta lyftes frågan om förekomst av musslor så att det blev en viktig fråga i samband med olika typer av vattenverksamhet såsom rensningar, vägbyggen och andra liknande ärenden.

En omfattande återinventering av historiska lokaler för tjockskalig målarmussla genomfördes sommaren 2004 inom ramen för den regionala miljöövervakningen (Eriksson in prep.). På grund av höga vattenflöden i en del vattendrag under eftersommaren kunde inte alla lokaler inventeras tillfredsställande. Dessutom fanns det en del lokaler som av tidsskäl aldrig besöktes. Det fanns således behov av fortsatta inventeringar sommaren 2005.

Inom ramen för arbetet med att ta fram ett åtgärdsprogram för tjockskalig målarmussla fanns det behov av bättre förekomstdata. Särskilt påfallande var att en så stor del av fynden gällde döda musslor och musselskal. Även om det finns åtskilliga fynd av döda musslor är kunskapen om var det finns levande bestånd ganska dålig.

Planering

Med utgångspunkt från tidigare gjorda inventeringar, det historiska fyndmaterialet och spontant inrapporterade fynd av tjockskalig målarmussla gjordes ett urval av vilka vattendrag som skulle inventeras. Urvalet gjordes i samarbete mellan Mikael Svensson, MS Naturfakta och Marie Eriksson, Länsstyrelsen i Skåne län.

De områden som slutligen valdes ut för fördjupad inventering var Tommarpsån, Nybroåns vattensystem, Bråån och Rössjöholmsån inklusive biflödena Käglean och Lerbäcken. Från samtliga dessa vattendrag fanns det uppgifter om fynd av skal, men inga fynd av levande musslor. Målsättningen var därför att försöka hitta bestånd av levande tjockskalig målarmussla, och så långt som möjligt bestämma gränserna för de enskilda beståndens utbredning. I tillägg till detta inventerades enstaka lokaler i Almaån, Mjöån, Albäcken, Björkaån och Hörbyån.

Strategin för de enskilda vattendragen var att utgå från lokaler med känd förekomst av tjockskalig målarmussla långt nedströms i vattendragen, och sedan inventera nya lokaler uppströms tills dess det inte längre fanns några spår av musslor. Samtliga lokaler inventerades översiktligt med hjälp av vattenkikare enligt Naturvårdsverkets *Handbok för miljöövervakning* (Bergengren m.fl. 2004 a, 2004 b).

Tjockskalig målarmussla sitter normalt djupt nedgrävd i bottenarna vilket gör att den är svår att upptäcka. Av denna anledning tar det lång tid att inventera ett vattendrag med komplex botten. Tätheten är dessutom normalt mycket låg; i flertalet vattendrag handlar det om enstaka musslor per 100 kvadratmeter. För att ha en rimlig chans att hitta de fåtaliga musslorna ägnades därför ganska lång tid åt att inventera ett mindre antal större lokaler och genomsöka dem noggrant. På en lokal – Almaån vid Spånga – kompletterades undersökningarna med vattenkikare med dykning i de djupare partierna uppströms dämnet.

En annan viktig frågeställning var att samla in så mycket information som möjligt om artens habitatval, populationsstruktur och bestandsstorlek.

Utbredning och förekomst av tjockskalig målarmussla

Under arbetets gång inventerades totalt 52 lokaler (Tabell 1, Figur 1). På sammanlagt 31 av de inventerade lokalerna fanns spår av tjockskalig målarmussla (Tabell 2, Figur 1). På 13 av lokalerna hittades såväl skal som levande tjockskaliga målarmusslor. På en lokal hittades levande tjockskalig målarmussla men inga som helst spår i form av skal eller skalrester. På 17 av lokalerna hittades enbart skal och/eller skalrester. Majoriteten av de levande musslorna var i storleksintervallet 60-70 mm, på glädjande många lokaler kunde dock sentida reproduktion påvisas genom fynden av små (<40 mm) musslor (Tabell 4).

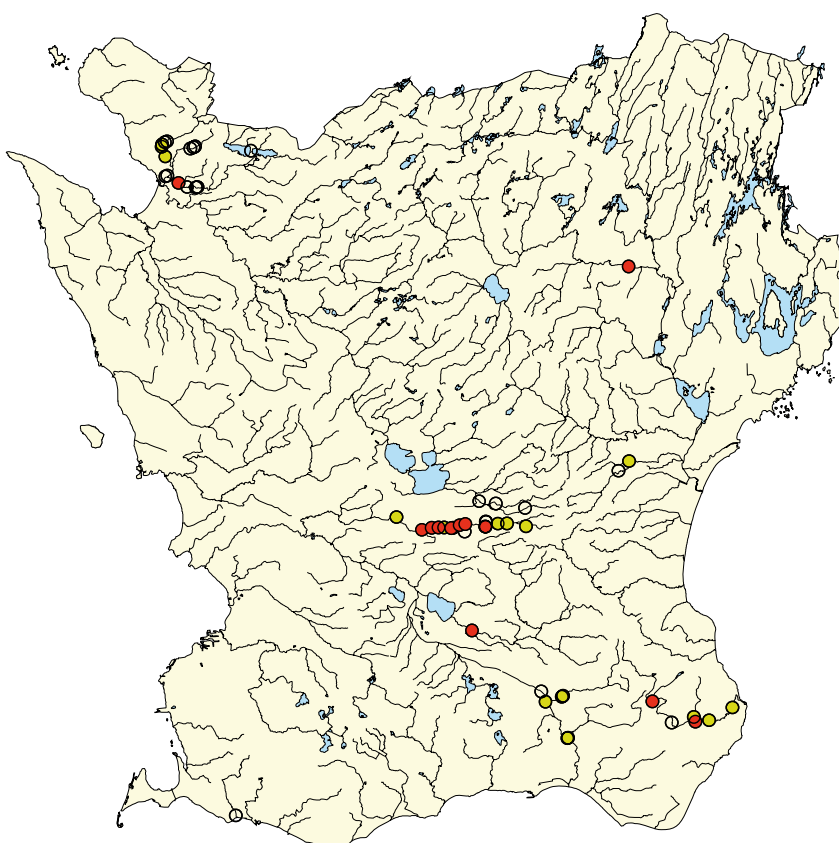
Fynden var fördelade på flera vattensystem:

088 Helge å

Levande tjockskalig målarmussla hittades i Almaån vid Spånga. Skal och skalfragment hittades dessutom i de nedre delarna av Mjöån.

088/099 Tommarpsån

Levande tjockskalig målarmussla hittades på två av lokalerna. Skal från tjockskalig målarmussla hittades på sammanlagt fem av de sex undersökta lokalerna. På den övre lokalen vid Smedstorp finns ett mycket stort bestånd som uppskattas till minst 2000 individer.

Figur 1. Inventerade mussellokalerna sommaren 2005. Tomma ringar visar inventerade lokaler utan förekomst av tjockskalig målarmussla, fyllda gula cirklar visar lokaler där det gjorts skalfynd av tjockskalig målarmussla och fyllda röda cirklar visar lokaler där det iakttagits levande tjockskalig målarmussla.

089 Nybroån

Musselförekomsten undersöktes på två lokaler vardera i Örupsån, Fyleån och Trydeån. Inga fynd av levande tjockskalig målarmussla, däremot hittades skal och skalrester på fem av de sex undersökta lokalerna. I vattensystemet finns många fina strömvattenmiljöer med potential att hysa bestånd av tjockskalig målarmussla.

089/090 Albäcken

En undersökt lokal där det helt saknas förutsättningar för förekomst av tjockskalig målarmussla. Vattenmiljöerna är mycket hårt ansträngda till följd av det intensiva jordbruket i avrinningsområdet.

092 Kävlingeån

Sammanlagt inventerades arton lokaler i Kävlingeåns vattensystem: sju i Bråån och en i Björkaån. Levande tjockskalig målarmussla hittades på åtta av de undersökta lokalerna i Bråån samt på lokalen i Björkaån. Därutöver hittades skal av tjockskalig målarmussla på ytterligare sex lokaler i Bråån. Levande musslor finns spridda över en vattendragsträcka på drygt 11 km. Även om tätheterna ingenstans var lika höga som i Tommarpsån vid Smedstorp, torde Bråån sammanlagt hysa ett mycket stort bestånd av tjockskalig målarmussla.

Fyndet i Björkaån är mycket intressant. Den rika tillgången på fina strömvattenmiljöer i vattendraget gör att det finns goda förhoppningar om att den tjockskaliga målarmusslan kan ha ett bra bestånd även här.

096 Rönne å

Totalt inventerades musselförekomsten på arton lokaler i Rönne å:s avrinningsområde. Levande tjockskalig målarmussla hittades på en av de sex inventerade lokalerna i Rössjöholmsån. Skal eller skalfragment från tjockskalig målarmussla hittades på ytterligare en lokal i Rössjöholmsån, samt på tre av de sex undersökta lokalerna i Käggleån. I Lerbäcken och Hörbyån fann vi inga som helst spår efter tjockskalig målarmussla. I Rössjöholmsån fann vi dessutom enstaka levande flodpärlmusslor på två lokaler och skal av flodpärlmussla på ytterligare en lokal.

Utifrån 2005 års inventeringsresultat kan konstateras att det finns livskraftiga bestånd av tjockskalig målarmussla i Almaån, Tommarpsån och Bråån. Undersökningar utförda på uppdrag av Hässleholms kommun sommaren 2005, delvis bekostade av NIP-medel, förstärker bilden av Almaån som ett mycket viktigt vatten för tjockskalig målarmussla (Nekoro & Sundström *in prep.*). Tidigare undersökningar visar att det dessutom finns livskraftiga bestånd även i Vramsån (Bergengren 2003b). Förmodligen gäller detta även för Björkaån. För att fastställa om så är fallet krävs fördjupade inventeringar.

Ett betydligt svagare bestånd finns i Rössjöholmsån. När det gäller Mjöån, Nybroåns vattensystem och Käggleån saknas fynd av levande musslor. Åtminstone när det gäller Nybroån förefaller det troligt att arten trots allt förekommer, men det krävs ytterligare inventeringar för att fastställa om så är fallet. När det gäller Mjöån förefaller det troligt att arten finns kvar, men vattendraget är uttorkningskänsligt och på stora delar är belastningen från jordbruket stor. Käggleån är något av ett sorgebarn i sammanhanget. Flera fynd av skalfragment gjordes i vattendraget, men inget av hela skal. Käggleån är så hårt belastad av intensivt jordbruk att det förefaller osannolikt att vattendraget skulle kunna hysa ett livskraftigt bestånd av tjockskalig målarmussla.

Något om den tjockskaliga målarmusslans habitatval och ekologi

Inventeringarna 2005 visar att tjockskalig målarmussla kan förekomma med goda bestånd även i små vattendrag (beskrivande data från de inventerade lokalerna finns redovisade i Tabell 3). Levande musslor fanns t.ex. på någon decimeters djup i knappt meterbredda partier i de övre delarna av Bråån. I Skåne förekommer arten rikligt i vattendrag med en medelbredd på 3-4 m. Detta skiljer sig något från förhållandena längre upp i landet där fynden främst härrör från något större åar. I Tyskland kallas arten bäckmussla (Bachmuschel), vilket antyder att den kan förekomma i mycket små vattendrag även på kontinenten.

Den mest begränsande faktorn är förmodligen vattenföringen. Många av de små jordbruksåarna i Skåne torkar ut under torra somrar. I breda och grunda vattendragspartier sitter musslorna samlade i kanten på mindre hålor, eller i smala strömpartier, där vattennivåerna kan förmodas vara tillräckliga året runt. Stabila vattenförhållanden är viktiga även för förekomsten av värd fisk.

Förekomst av levande tjockskalig målarmussla är så gott som alltid knuten till skuggiga förhållanden. Uppskattningsvis satt mer än 95 % av de levande exemplaren i rejält skuggiga partier (>90 % beskuggning). På lokalen vid Smedstorp i Tommarpsån hittades enstaka musslor i helt solexponerade partier av ån. Detta är dock snarare en följd av mycket höga tätheter än resultat av ett aktivt val från musslans sida. I kraftigt strömmande partier av Björkaån vid Ommamölla satt några av de tjockskaliga målarmusslorna tämligen öppet. Den kraftiga strömmen gör att bottarna hålls fria från vegetation och påslamning. Möjligtvis är det så att habitatvalet i viss utsträckning styrs av risken för att bli överslammad i kombination med risken för att bli överväxt av trådalger och flytbladsväxter (*Potamogeton* spp., *Callitriche* sp., *Ranunculus*, undersläkte *Batrachium* spp.).

Den vanligaste bottenmiljön på de undersökta lokalerna är en blandning av sten och grus. Storleken på stenen varierar och det viktigaste förefaller vara att det finns små partier med grävbart grus. Vid flera tillfällen sågs musslor sitta nedgräva i knappt kvadratdecimeterstora partier med grus. Ofta förekom musslorna precis bredvid en lite större sten, men det speglar troligen mera avsättningen av grus på bottarna än någon preferens för stenar. På lokalen i Rössjöholmsån satt en del av musslorna ute i ån i partier med rörlig och ganska lös sand. Flertalet satt dock i samma typ av sandbotten, fast strax nedanför den branta erosionsstranden.

På samtliga strömvattensträckor med levande tjockskalig målarmussla har arten suttit djupt nedgrävd. I regel syns endast sifonerna och någon, eller få millimeter, av skalet. Inventering av tjockskalig målarmussla är därför arbetskrävande, och kan snarast liknas vid inventering av små flodpärlmusslor. När skalerna ligger djupt nedgrävda bland sten och grus är de effektivt skyddade mot kreaturstramp. På lokalen vid Smedstorp i Tommarpsån rör sig de tunga kött djuren ofta nere i vattnet, trots det sågs inte ett enda krossat skal. Men det ska då också sägas att skalerna hos musslorna på denna lokal är ovanligt tjocka och kraftiga.

I Almaån uppströms dämnet vid Spånga satt flera tjockskaliga målarmusslor högt upp i dylagret. Detta kan vara en anpassning till snabba vattenståndsförändringarna och rörliga bottnar på den reglerade delen av ån.

Frågan om vilken fiskart som är värd för den tjockskaliga målarmusslans glochidielarver i Sverige är inte klarlagd. I Tyskland där man har studerat den tjockskaliga målarmusslan mera ingående, har man listat ett stort antal möjliga värd fiskarter, bl.a. stensimpa, färna och elritsa. Med utgångspunkt från fiskförekomsten i Kilaåns vattensystem har von Proschwitz & Lundberg (2004) föreslagit stensimpa som värd fisk i Södermanland. Stensimpan är betydligt mindre spridd i Skåne och saknas t.ex. helt i Almaån och Bråån där det finns starka bestånd av tjockskalig målarmussla. Färna finns endast i Helge å:s vattensystem. I de vattendrag som inventerades under 2005 före-

Tjockskalig målarmussla med en undflyende elritsa

kommer däremot elritsa. På samtliga lokaler med spår av tjockskalig målarmussla fanns det även bestånd av elritsa, dessutom i regel mycket höga tätheter. Däremot är elritsan tämligen ovanlig i Almaån. Det förfaller troligt att den tjockskaliga målarmusslan kan utnyttja flera olika värd-fiskarter, och att den gör så beroende på den lokala fiskfaunan. För Skånes del ger en kombination av utbredningen för elritsa och färna en fullständig matchning till bestånden av tjockskalig målarmussla. Skulle man dessutom lägga till stensimpa ser det ännu bättre ut i några av vattensystemen.

Övriga musselfynd

Eftersom undersökningen var fokuserad på tjockskalig målarmussla dominerar denna art helt i fyndmaterialet. Tjockskalig målarmussla har specifika krav på sin miljö, och i de undersökta vattendragen uppträder den endast mera tillfälligt tillsammans med andra arter. Den vanligaste andra musselarten på lokaler för tjockskalig målarmussla var allmän dammussla som totalt hittades på åtta gemensamma lokaler. Det var endast på lokalen vid Spånga i Almaån som flera arter förekom tillsammans. Förutom tjockskalig målarmussla och allmän dammussla hittades stor dammussla, äkta målarmussla och spetsig målarmussla.

Flodpärlmussla noterades på sammanlagt tre lokaler i Rössjöholmsån. På en lokal hittades såväl skal som en levande mussla, på en lokal hittades enbart en levande mussla och på en lokal hittades enbart skal. På lokalen uppströms Storevång hittades flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla på samma åsträcka, men då på helt olika typer av botten. Flodpärlmusslan satt uppe bland stenen i det kraftigt strömmande vattnet på en lekbädd för öring, medan de tjockskaliga målarmusslorna satt betydligt djupare och i partier med sandig botten.

Stor dammussla hittades på sammanlagt fyra lokaler; förutom i Almaån vid Spånga även i den nedersta delen av Tommarpsån, i Albäcken vid Trelleborg och i kanalen mellan Västersjön och Rössjön. Det låga antalet fynd förklaras helt av att stor dammussla inte är någon strömlevande art i egentlig mening. Fynden är också gjorda i områden med lugnflytande vatten, och i det närmaste sjölika miljöer.

I Lerbäcken vid Hjärnarp hittades ett skal av kinesisk dammussla *Sinanodonta woodiana*. Trots eftersök i närliggande dammar, kunde inte förekomst av levande individer bekräftas. Huruvida denna invasiva art verkligen etablerat sig i Sverige återstår därför att konstatera.

Referenser

- Bergengren, J. 2003a. *Översiktlig kvalitativ inventering av stormusslor i Helge å (Blackan Kristianstad)*. PM från miljöövervakningen, Länsstyrelsen i Jönköpings län 2003:4.
- Bergengren, J. 2003b. *Kvalitativ översiktlig inventering av stormusslor i Vramsån. Underlag inför planerad ny sträckning av väg E 22*. PM från miljöövervakningen, Länsstyrelsen i Jönköpings län 2003.
- Bergengren, J., von Proschwitz, T. & Lundberg, S. 2002a. *Stormusselprojektet del 1. 2001. Utveckling av metodik och undersökningstyp. Beskrivning av habitatval. Förekomst i fem län i södra Sverige*. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Samhällsbyggnadsavdelningen, Miljöövervakning. Meddelande 2002:19A.
- Bergengren, J., von Proschwitz, T. & Lundberg, S. 2002b. *Stormusselprojektet del 2. 2001. Lokalbeskrivningar*. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Samhällsbyggnadsavdelningen, Miljöövervakning. Meddelande 2002:19B.
- Bergengren, J., von Proschwitz, T. & Lundberg, S. 2004 a. *Manual för arbete med stormusslor i Sverige*. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Samhällsbyggnadsavdelningen, Miljöövervakning. Meddelande 2004:18.
- Bergengren, J., von Proschwitz, T. & Lundberg, S. 2004 b. *Undersökningstyp: Övervakning av stormusslor*. Naturvårdsverket. Handbok för miljöövervakning: Programområde sötvatten.
- Björk, S. 1962. *Investigations on Margaritifera margaritifera and Unio crassus*. *Acta Limnologica* 4: 1-109.
- Eriksson, M. 2006. *Inventering av hotade stormusslor på kända historiska lokaler i Skåne, 2004*. Länsstyrelsen i Skåne län. Miljöenheten. Manus.
- Gärdenfors, U. (red.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige år 2005*. ArtDatabanken, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Henriksson, L. & Bergström, S-E. 1997. *Flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla i Kristianstads län 1995*. Länsstyrelsen i Skåne län. Miljöenheten. Rapport 1997:9.
- Lundberg, S., Bergengren, J. & von Proschwitz, T. 2006. *(Förlag till) Åtgärdsprogram för bevarande av tjockskalig målarmussla (Unio crassus, Philipsson 1788)*. Remissversion, Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Nekoro, M. & Sundström, H. (in prep.) *Inventering av musselfaunan i Almaåns vattendragssystem. Förekomst av flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla samt förslag till åtgärder för deras bevarande inom Almaåns vattendragssystem*. Hässleholms kommun.
- von Proschwitz, T. & Lundberg, S. 2004. *Tjockskalig målarmussla – en rar och hotad stormussla*. *Fauna och flora* 99:(2)16-27.

Tabell 1. Inventerade stormussellokalerna år 2005. Vattendragsnummer enligt SMHI, vattendragsnamn, lokalnamn, mittpunktskoordinater, inventerad sträcka och vattendragets medelbredd (m) samt inventerad yta (m²).

Vattendrag	Vattendrag	Lokal	Xkoord	Ykoord	Sträcka	Bredd	Yta
088-2	Mjöån	Hospitalsfästan	6197830	1390340	450	4,0	1800
088-2	Mjöån	Östra Sönnarslöv	6196300	1388710	230	6,0	1380
088-7	Almaån	Spånga	6228580	1390320	150	15,0	2250
088089	Tommarpaån	Strax V Simrishamn	6158980	1406640	390	4,0	1560
088089	Tommarpaån	SV Åkeslund	6156930	1402980	590	5,0	2950
088089	Tommarpaån	Ö Tommarp	6156760	1400820	480	3,0	1440
088089	Tommarpaån	V Ö Tommarp	6157500	1400560	350	4,0	1400
088089	Tommarpaån	Jaktstugan, Gärnsåsgården	6156600	1397070	130	3,0	390
088089	Tommarpaån	Smedstorp	6159970	1394040	1280	3,0	3840
089-2	Örupsån	Nedraby nedströms bron	6154160	1380660	80	4,0	320
089-2	Örupsån	Nedraby uppströms bron	6154220	1380730	130	2,0	260
089-0	Fyleån	Fylan	6159920	1377200	290	7,0	2030
089-0	Fyleån	Kräkhultet	6161500	1376520	40	2,8	112
089-4	Trydeån	Fåglasång ned damm	6160690	1379780	210	5,0	1050
089-4	Trydeån	Fåglasång upp damm	6160830	1379930	240	2,5	600
089090	Albäcken	Trelleborg stadsgränsen	6141930	1328340	140	3,0	420
092-0	Björkaån	Ommamölla	3171140	1365620	320	4,0	1280
092-1	Bråån	Rolsberga ned E 22	6189010	1353680	90	6,0	540
092-1	Bråån	N Bingstorp	6186980	1357730	150	3,0	450
092-1	Bråån	Kyrkan Högseröd	6187320	1359250	200	6,0	1200
092-1	Bråån	N Klockaregården	6187370	1360340	100	3,0	300
092-1	Bråån	V Havrakulla	6187370	1361190	160	4,0	640
092-1	Bråån	Sebbarp nedströms bron	6187350	1362610	50	4,0	200
092-1	Bråån	Sebbarp uppströms bron	6187310	1362350	90	3,0	270
092-1	Bråån, biflöde	Västra Vedåkra	6186770	1364420	40	1,5	60
092-1	Bråån	NO Sebbarp	6187730	1363670	80	3,0	240
092-1	Bråån	SO Åkarp	6187930	1364520	100	3,0	300
092-1	Bråån, biflöde	SO Brorslund ned väg	6188300	1367760	80	1,0	80
092-1	Bråån, biflöde	SO Brorslund upp väg	6188290	1367820	40	1,0	40
092-1	Bråån	Ulatofta ned bro	6187560	1367660	90	1,5	188
092-1	Bråån	Ulatofta upp bro	6187490	1367760	75	2,5	300
092-1	Bråån	Östra Sallerup	6187990	1369690	140	2,5	350
092-1	Bråån	Pärup	6188030	1371140	25	2,5	62,5
092-1	Bråån	Kölleröd	6187590	1374130	110	1,5	165
096-1	Rössjöholmsån	Östra kvarn	6242780	1317290	370	15,0	5550
096-1	Rössjöholmsån	Upp Storevång	6241750	1319320	90	8,0	720
096-1	Rössjöholmsån	St Brandsvig	6241110	1320680	70	8,0	560
096-1	Rössjöholmsån	Ned Dalamöllan	6241040	1322070	150	13,0	1950
096-1	Rössjöholmsån	Dalamöllan	6241080	1322320	120	9,0	1080
096-1	Rössjöholmsån	Kanal Västersjön - Rössjön	6246820	1330770	80	6,0	480
096-1-1	Kägleån	NV Åkersholm	6242900	1317570	250	6,0	1500
096-1-1	Kägleån	Ängeltofta gård	6245920	1317270	200	3,0	600
096-1-1	Kägleån	S Vantinge	6247480	1316680	85	4,0	340
096-1-1	Kägleån	SO Trafikplats Vantinge	6247830	1316750	262	4,0	1048
096-1-1	Kägleån	Annelund	6248140	1317180	200	5,0	1000
096-1-1	Kägleån	NO Annelund	6248320	1317520	220	4,0	880
096-1-1-1	Lerbäcken	Hjärnarp, upp motorvägen	6247170	1321190	180	3,0	540
096-1-1-1	Lerbäcken	Hjärnarp ned damm	6247390	1321700	140	3,0	420
096-1-1-1	Lerbäcken	Hjärnarp upp damm	3247500	1322000	470	3,0	1410
096-0	Hörbyån	Råby hällar	6191520	1366770	160	4,0	640
096-0	Hörbyån	NO Almarkaröd	6191170	1369340	100	3,0	300
096-0	Hörbyån	SO Biskopsboda	6190470	1373950	100	2,0	200
Summa					10 367		47 520

Tabell 2. Musselförekomst på de inventerade lokalerna sommaren 2005. U.c. – *Unio crassus*, tjockskalig målarmussla, A.a. – *Anodonta anatina*, allmän dammussla, A.c. – *Anodonta cygnea*, stor dammussla, M.m. – *Margaritifera margaritifera*, flodpärlmussla. Fynd av andra musselarter är mycket fåtaliga och redovisas i lokalbeskrivningarna. 0 – inga stormusslor funna, 1 – förekomst av respektive art.

Vattendrag	Lokal	Xkoordinat	Ykoordinat	Datum	Inga musslor	Levande U.c	Skal av U.c	Levande A.a	Skal av A.a	Levande A.c	Skal av A.c	Levande M.m	Skal av M.m
Mjöån	Hospitalsfästan	6197830	1390340	2005-09-13		1							
Mjöån	Östra Sönnarslöv	6196300	1388710	2005-10-08									
Almaån	Spånga	6228580	1390320	2005-07-01		1	1	1	1	1	1		
Tommarpaån	Strax V Simrishamn	6158980	1406640	2005-06-27		1		1	1		1		
Tommarpaån	SV Åkeslund	6156930	1402980	2005-06-27		1					1		
Tommarpaån	Ö Tommarp	6156760	1400820	2005-06-27		1							
Tommarpaån	V Ö Tommarp	6157500	1400560	2005-06-28		1							
Tommarpaån	Jaktstugan, Gärsnäsgråden	6156600	1397070	2005-06-28	0								
Tommarpaån	Smedstorp	6159970	1394040	2005-06-28		1	1	1					
Örupsån	Nedraby nedströms bron	6154160	1380660	2005-06-30		1							
Örupsån	Nedraby uppströms bron	6154220	1380730	2005-06-30		1		1	1				
Fyleån	Fylan	6159920	1377200	2005-06-30		1							
Fyleån	Kräkhultet	6161500	1376520	2005-06-30	0								
Trydeån	Fåglasång ned damm	6160690	1379780	2005-06-30		1							
Trydeån	Fåglasång upp damm	6160830	1379930	2005-06-30		1							
Albäcken	Trelleborg stadsgården	6141930	1328340	2005-08-25						1			
Björkaån	Ommamölla	6171140	1365620	2005-08-29		1	1						
Bråån	Rolsberga ned väg	6189010	1353680	2005-08-24		1	1	1	1		1		
Bråån	N Bingstorp	6186980	1357730	2005-08-23		1							
Bråån	Kyrkan Högseröd	6187320	1359250	2005-08-25		1							
Bråån	N Klockaregården	6187370	1360340	2005-08-23		1	1						
Bråån	V Havrakulla	6187370	1361190	2005-08-23		1	1						
Bråån	Sebbarp nedströms bron	6187350	1362610	2005-08-23		1	1						
Bråån	Sebbarp uppströms bron	6187310	1362350	2005-08-23		1	1						
Bråån, biflöde	Västra Vedåkra	6186770	1364420	2005-08-24	0								
Bråån	NO Sebbarp	6187730	1363670	2005-08-23		1	1						
Bråån	SO Åkarp	6187930	1364520	2005-08-23		1	1		1				

Tabell 3. Lokalbeskrivning. Lokalernas längd, bredd, inventerad yta, medeldjup, grumlighet, vattenfärg, vattenhastighet, vattenhastighet, dominerande bottensubstrat, grad av beskuggning och vattentemperatur. Klasser enligt Handbok för miljöövervakning: Biotopkartering vattendrag.

Vattendrag	Lokal	Sträcka (m)	Medelbredd (m)	Yta (m ²)	Medeldjup (m)	Grumlighet	Färg	Vattenhastig.	Botten D1-D3	Skugga	Temp. °C
Mjöån	Hospitalsfåsan	450	4,0	1800	0,10	Grumligt	Färgat	1	Fin sten-Grus-Fina block	3	13,2
Mjöån	Östra Sönnarlöv	230	6,0	1380	0,20	Klart	Klart	1	Fin sten-Grus-Fina block	3	11,1
Almaån	Spånga	150	15,0	2250	-	Klart	Klart	1	Grova block-Fina block-Grus	1	20,4
Tommarpsån	Strax V Simrishamn	390	4,0	1560	0,60	Klart	Klart	1	Finsediment-Sand-Grus	2	16,0
Tommarpsån	SV Åkeslund	590	5,0	2950	0,30	Klart	Klart	2	Grov sten- Fin sten-Häll	1	19,6
Tommarpsån	Ö Tommarp	480	3,0	1440	0,40	Grumligt	Klart	2	Grus-Fin sten-Sand	0	16,8
Tommarpsån	V Ö Tommarp	350	4,0	1400	0,40	Grumligt	Klart	1	Fin sten-Grus-Grov sten	2	15,6
Tommarpsån	Jaktstugan, Gärsnäsgränd	130	3,0	390	1,00	Grumligt	Klart	1	Fin sten-Grus-Sand	2	15,7
Tommarpsån	Smedstorp	1280	3,0	3840	0,30	Grumligt	Klart	1	Grus-Sand-Fin sten	2	15,9
Örupsån	Nedaby nedströms bron	80	4,0	320	0,40	Klart	Klart	2	Grus-Sand-Finsediment	3	17,2
Örupsån	Nedaby uppströms bron	130	2,0	260	0,50	Klart	Klart	2	Fin sten-Grus-sand	1	17,2
Fyleån	Fylan	290	7,0	2030	0,40	Grumligt	Klart	2	Fin sten-Grus-Grov sten	3	15,0
Fyleån	Kräkhultet	40	2,8	112	0,40	Mkt grumligt	Klart	1	Finsediment-Grus	0	14,5
Trydeån	Fåglasång ned damm	210	5,0	1050	0,20	Klart	Klart	2	Fin sten-Grov sten-Grus	3	15,6
Trydeån	Fåglasång upp damm	240	2,5	600	0,70	Grumligt	Klart	1	Grus-Sand-Fin sten	2	15,7
Albäcken	Trelleborg stadsgränsen	140	3,0	420	0,60	Klart	Klart	0	Finsediment-Grus	2	15,7
Björkaån	Ommamölla	320	4,0	1280	0,70	Klart	Klart	2	Grov sten-Fina block-Fin sten	2	17,5
Bråån	Rolsberga ned väg	90	6,0	540	0,30	Klart	Färgat	2	Grov sten-Fina block-Fin sten	3	18,1
Bråån	N Bingstorp	150	3,0	450	0,30	Klart	Färgat	1	Fin sten-Grus-Grov sten	3	17,3
Bråån	Kyrkan Högeröd	200	6,0	1200	0,20	Klart	Klart	1	Fina block-Grov sten-Grus	2	17,4
Bråån	N Klockaregården	100	3,0	300	0,60	Klart	Klart	1	Grus-Sand-Finsediment	1	18,7
Bråån	V Havrakulla	160	4,0	640	0,40	Klart	Klart	1	Fina block-Grov sten-Grus	2	17,8
Bråån	Sebbarp nedströms bron	50	4,0	200	0,30	Klart	Klart	1	Grov sten-Grus-Fin sten	3	17,8
Bråån	Sebbarp uppströms bron	90	3,0	270	0,40	Klart	Klart	2	Fin sten-Grus-Grov sten	1	17,8
Bråån, biflöde	Västra Vedåkra	40	1,5	60	0,30	Klart	Klart	1	Finsediment-Fin sten	3	17,8
Bråån	NO Sebbarp	80	3,0	240	0,40	Klart	Klart	2	Fin sten-Grus-Grov sten	3	17,9
Bråån	SO Åkarp	100	3,0	300	0,40	Klart	Färgat	2	Fin sten-Grus-Grov sten	3	17,9
Bråån, biflöde	SO Brorslund ned väg	80	1,0	80	0,05	Klart	Klart	1	Finsediment-Grus-Fin sten	3	14,4
Bråån, biflöde	SO Brorslund upp väg	40	1,0	40	0,05	Klart	Klart	1	Grus-Sand-Fin sten	3	14,4

Vattendrag	Lokal	Sträcka	Medelbredd	Yta	Medeldjup	Grumlighet	Färg	Vattenhast.	Botten D1-D3	Skugga	Temp.
Braån	Ulatofa ned bro	90	1,5	135	0,20	Klart	Klart	2	Grus-Fin sten-Grov sten	2	15,0
Braån	Ulatofa upp bro	75	2,5	188	0,30	Klart	Klart	2	Fin sten-Grov sten-Grus	3	15,0
Braån	Östra Sallerup	140	2,5	350	0,20	Klart	Klart	2	Grus-Fin sten-Grov sten	3	14,9
Braån	Pärup	25	2,5	62,5	0,30	Klart	Klart	1	Sand-Grus-Fin sten	2	14,8
Braån	Kölleröd	110	1,5	165	0,10	Klart	Klart	2	Grus-Fin sten-Sand	3	15,4
Rössjöholmsån	Östra kvarn	370	15,0	550	0,50	Grumligt	Färgat	3	Fina block-Grova block-Grov sten	2	17,4
Rössjöholmsån	Upp Storeväng	90	8,0	720	0,70	Grumligt	Färgat	1	Fin sten-Grus-Sand	3	17,5
Rössjöholmsån	St Brandsvig	70	8,0	560	0,50	Grumligt	Färgat	2	Fin sten-Grus-Grov sten	2	16,7
Rössjöholmsån	Ned Dalamöllan	150	13,0	1950	0,30	Klart	Färgat	3	Fin sten-Grus-Grov sten	3	16,4
Rössjöholmsån	Dalamöllan	120	9,0	1080	0,40	Klart	Färgat	2	Grov sten-Fin sten-Grus	3	16,4
Rössjöholmsån	Kanal Västersjön - Rössjön	80	6,0	480	0,70	Klart	Färgat	1	Sand-Finsediment	3	19,9
Käglean	NV Åkersholm	250	6,0	1500	0,80	Mkt grumligt	Klart	1	Fin sten-Grov sten-Grus	1	17,6
Käglean	Ängeltofta gård	200	3,0	600	0,40	Grumligt	Klart	1	Finsediment-Sand-Grus	0	17,6
Käglean	S Vantinge	85	4,0	340	0,50	Klart	Färgat	1	Fin sten-Grov sten-Grus	3	17,4
Käglean	SO Trafikplats Vantinge	262	4,0	1048	0,30	Klart	Färgat	1	Grus-Fin sten-Grov sten	3	14,8
Käglean	Annelund	200	5,0	1000	0,40	Klart	Färgat	1	Grov sten-Fin sten-Grus	3	14,7
Käglean	NO Annelund	220	4,0	880	0,30	Klart	Färgat	2	Fin sten-Grov sten-Grus	3	14,4
Lerbäcken	Hjärnarp, upp motorvägen	180	3,0	540	0,20	Grumligt	Färgat	2	Grov sten-Fin sten-Fina block	3	14,8
Lerbäcken	Hjärnarp ned damm	140	3,0	420	0,10	Klart	Klart	2	Grov sten-Fin sten-Fina block	3	15,1
Lerbäcken	Hjärnarp upp damm	470	3,0	1410	0,20	Klart	Klart	2	Grov sten-Fin sten-Fina block	3	15,1
Hörbyån	Råby hållar	160	4,0	640	0,20	Klart	Färgat	2	Grov sten-Fin sten-Fina block	3	15,8
Hörbyån	NO Almarkaröd	100	3,0	300	0,20	Klart	Färgat	2	Grov sten-Fin sten-Fina block	2	15,5
Hörbyån	SO Biskopsboda	100	2,0	200	0,10	Klart	Färgat	2	Fin sten-Grus-Grov sten	2	15,5

Tabell 4. Längdintervall (mm) för mätta skal från de lokaler där det förekommer levande tjockskalig målarmussla *Unio crassus*. Utöver längden för största och minsta mussla redovisas antalet mätta skal.

Vattendrag	Lokal	Xkoord	Ykoord	Datum	Skallängd intervall	Antal mätta
Almaån	Spånga	6228580	1390320	2005-07-01	32-59	7
Tommarpsån	Ö Tommarp	6156760	1400820	2005-06-27	38	1
Tommarpsån	Smedstorp	6159970	1394040	2005-06-28	32-86	20
Björkaån	Ommamölla	6171140	1365620	2005-08-29	38-60	6
Bråån	N Bingstorp	6186980	1357730	2005-08-23	60-72	10
Bråån	Kyrkan Högseröd	6187320	1359250	2005-08-25	55-70	12
Bråån	N Klockaregården	6187370	1360340	2005-08-23	60	1
Bråån	V Havrakulla	6187370	1361190	2005-08-23	47-66	9
Bråån	Sebbarp nedströms bron	6187350	1362610	2005-08-23	52-70	12
Bråån	Sebbarp uppströms bron	6187310	1362350	2005-08-23	-	0
Bråån	NO Sebbarp	6187730	1363670	2005-08-23	25	1
Bråån	SO Åkarp	6187930	1364520	2005-08-23	57-69	10
Bråån	Ulatofta ned bro	6187560	1367660	2005-08-24	41-65	3
Rössjöholmsån	Upp Storevång	6241750	1319320	2005-06-20	57-71	13

Lokalvis redovisning

Mjöån vid Hospitalsfästan

Mjöån, Hospitalsfästan

619783, 139034

I Mjöån har det gjorts enstaka fynd av skal från tjockskalig målarmussla under de senaste åren. Fynden har gjorts på sträckan från Everöd och uppströms, d.v.s. i ett område som vid flera tillfällen utsatts för erosion och kraftig påslamning till följd av slarvig hantering av bevattningsanläggningar.

Rent generellt är Mjöån ett av Skånes finaste vattendrag med rik fiskfauna och artrik bottenfauna. Mängden stigande havsöring är mycket stor. De finaste delarna finns i sluttningsområdet upp mot Linderödsåsen och uppe på själva åsen. Sträckan mellan Helge å och Östra Sönnarslöv har lokalt mycket stora värden, men på sträckan från Hospitalsfästan och upp till strax nedströms Östra Sönnarslöv torkar ån regelbundet ut under torra somrar. Partier med infiltration avlöser partier med uppvällande grundvatten, vilket gör att förhållandena för stationära vattenlevande organismer är mycket ansträngda. Trots detta har det alltså hittats skal av tjockskalig målarmussla vid Everöd.

Med hjälp av vattenkikare undersökte vi en 450 m lång sträcka. Eftersom delar av vattendraget var helt uttorkade är det svårt att ange medelbredden, en grov uppskattning ligger kring 4 m. Samma sak gäller medeldjupet som med motsvarande stora osäkerhet uppskattas till 0,1 m. Botten dominerades av mindre sten och grus med inslag av mindre block.

Vi lyckades hitta skalrester från tjockskalig målarmussla, men såg inga som helst spår av levande musslor.

De ojämna vattennivåerna gjorde att mängden fisk var liten, dock sågs både öring och elritsa.

I partierna närmast Östra Sönnarslöv är vattenföringen betydligt stabilare och enligt uppgift från Pelle Rydberg i Everöd torkar ån aldrig ut på dessa delar. Som en följd av detta är bestånden av fisk, främst elritsa men även öring betydligt större och stabilare i denna del av ån.

Vi undersökte en 220 m lång sträcka av ån, från reningsverket till strax uppströms landvägen. Vattendragets medelbredd var 6 m, och medeldjupet 0,2 m. Bottnarna domineras av fin sten och grus, med inslag av mindre block. Hela sträckan utgör ett sammanhängande lekområde för havsöring.

Trots klart vatten och i övrigt goda förhållanden sågs inga som helst spår efter musslor. Däremot sågs rikligt med både öring och elritsa.

Den torrlagda fåran nedströms dammen

Almaån, Spånga

622858, 139032

Tidigare undersökningar i Almaån har visat att vattendraget hyser samtliga Sveriges inhemska stormusselarter. Vid Spånga är det grävt en kanal som leder vattnet till ett kraftverk. Den gamla fåran är reglerad med en begränsad minimivattenföring. I samband med tidigare besök längre ned på den reglerade sträckan har det gjorts ett stort antal skalfynd av tjockskalig målarmussla. Några levande exemplar har dock inte setts.

Vid sommarens besök inventerades en 150 m lång sträcka nedströms kraftverksdammen, samt en 30 m lång sträcka uppströms dammvalLEN. Nedströms var vattnet mycket lågt och endast den stipulerade minimivattenföringen släpptes fram i fiskvägen. Botten dominerades av block i olika storlek. Mellan blocken fanns på sina ställen små ytor med grus och mindre sten. Förutsättningarna för inventering var goda och när vi gick med vattenkikare hittade vi stora mängder skal och skalfragment av spetsig målarmussla och tjockskalig målarmussla. Till detta kommer enstaka skal av äkta målarmussla och allmän dammussla. Levande musslor var sällsynta och vi hittade endast några få exemplar av spetsig målarmussla.

Uppströms dammen var vattnet 3-4 m djupt. Botten var mjuk med ett tunt lager svävande fluffig dy överst. Branta stränder i kombination med ett stort vattendjup gjorde det omöjligt att använda vattenkikare. Denna sträcka inventerades därför genom dykning med tuber. Vattnet var brunt och mörkt vilket gjorde att sikten var dålig, och mängden funna musslor var därför ganska liten. Artantalet var dock högt och vi fann levande exemplar av tjockskalig målarmussla, spetsig målarmussla, äkta målarmussla, allmän dammussla och stor dammussla.

I områden med hårda botten sitter tjockskalig målarmussla i regel mycket djupt nedgrävd. Ofta sticker, på sin höjd, några få mm av skalet upp ovanför botten. I de mjuka dybottenarna satt musslorna betydligt högre upp, ofta så att man såg uppemot 2/3 av skalet. Något som mera påminner om beteendet hos flodpärlmussla. Det är naturligtvis svårt att säga något utifrån en enstaka observation, men det är fullt rimligt att anta att musslorna anpassar sig till de botten där

Uppströms dammen

de förekommer och därmed också kan välja att gräva ned sig olika djupt beroende på bottenens struktur och vattendragets karaktär.

Eftersom många av musslorna satt så högt upp i bottenarna är de mera sårbara, och riskerar lättare att följa med strömmen, under perioder med kraftiga flöden. Detta kan naturligtvis vara fatalt när man öppnar luckorna och släpper ut stora mängder vatten i den gamla fåran. Vi förmodar dock att det är precis vad som sker. Uppströms dammen finns bestånd av levande musslor varifrån enstaka individer regelbundet kan spolas nedströms. Dessa musslor hamnar på de kraftigt reglerade sträckorna nedanför dammen, och därmed är deras öde beseglat.

Från sträckan uppströms dammen togs ett antal musslor upp för mätning. Bland dessa fanns sju tjockskaliga målarmusslor i storleksintervallet 32-59 mm.

Tjockskalig målarmussla

Fina grusbottnar på sträckan nedströms bron

Tommarpsån, strax väster om Simrishamn

615898, 140664

Några lokaler i Tommarpsån inventerades redan sommaren 2004. I samband med den inventeringen hittades fragment av tjockskalig målarmussla på flera platser i vattendraget. Under 2005 inventerade vi långa sträckor på ytterligare några lokaler. Målsättningen var från början att försöka hitta bestånd av levande musslor. Vi valde därför att inventera långa sträckor på varje lokal.

Vi inventerade en sträcka på 390 m med vattenkikare. Bottenförhållandena var varierande med omväxlande lera, sand och grus. Även djupet varierade kraftigt och på den norra delen av sträckan fanns flera sträckor där djupet översteg 1,5 m. På flera ställen fanns fina musselbottnar, men trots detta hittades överhuvudtaget inga levande musslor. Däremot fanns det rikligt med fragment och skalhalvor av tjockskalig målarmussla, dock inga hela skal. Därutöver hittades enstaka skal av allmän dammussla och stor dammussla.

Lokalen har förutsättningar att hysa levande musselbestånd, inte minst finns det fina settlingbottnar för småmusslor på flera platser. Trots detta kunde vi inte hitta några levande musslor, inte ens några hela skal. Frånvaron av hela skal kan kanske ses som ett tecken på att man är tvungen att söka sig en bit uppströms för att hitta levande musslor.

I samband med inventeringen såg vi rikligt med fisk. Elritsa dominerade, därutöver såg vi både storspigg och enstaka öringar.

Tommarpsåns dalgång uppströms landsvägsbron

Tommarpsån, sydväst Åkeslund

615693, 140298

Nedströms Östra Tommarp rinner Tommarpsån fram genom ett brett dalföre. Ån är grund med starkt varierande bredd. Bottnarna är steniga och på den övre delen av lokalen rinner ån delvis fram över rena kalkhällar. Dessa delar av ån hyser ett mycket starkt bestånd av havsöring och flera viktiga lekplatser finns på den inventerade sträckan.

Vi inventerade en sträcka på 590 m med vattenkikare, varav huvuddelen uppströms landsvägen. Förhållandena var synnerligen goda, men trots det hittade vi endast ett fåtal fragment av musselskal. Fragmenten var små och hårt slitna. Merparten härrörde från tjockskalig målarmussla, men där fanns också skalrester från någon dammussla, förmodligen från allmän dammussla. Inga fynd av hela skal eller levande musslor.

Lokalen ligger i en helt öppen dalgång utan skuggande träd. Temperaturen kan därför antas skifta åtskilliga grader under dygnet. Förutsättningarna för musslor är därmed dåliga. Att så är fallet stöds av att vi endast hittade små mängder skal, och att samtliga fragment var små och hårt slitna.

De nedre delarna av Tommarpsån är periodvis hårt ansatta av utsläpp från jordbruket.

En etablerad elfiskelokal finns strax nedströms landsvägen. Lokalen har provfiskats vid flera tillfällen med varierande resultat. Lokalen hyser ett mycket starkt öringbestånd. Därutöver finns här gott om ål och enstaka bäcknejonögon. Elritsa förekommer, men i starkt varierande antal mellan olika fisktillfällen. Stensimpa har fångats vid ett tillfälle.

Uppströms vägen vid Östra Tommarp

Tommarpsån, Östra Tommarp

615676, 140082

Vid Östra Tommarp finns en kvarn och en stor kvarndamm. Dämningen sträcker sig en bra bit uppströms fram till i höjd med vägen som går i nord-sydlig riktning genom byn. Nedströms vägen är ån djup (max 1,1 m) och lugnflytande. Uppströms rinner vattnet på ganska bra, och på flera platser finns fina strömsträckor. Bottenförhållandena är varierande med omväxlande grus, fin sten och sand. Ån slingrar sig fram genom en stor betesmark och beskuggningen är generellt sett låg.

Ån är djupt nedskuren i svämsediment. Vattendragets kanter är branta och erosionsbenägna. På flera platser kan man se rikligt med skalrester – främst ärt- och klotmusslor – en bit upp i skärningen. Totalt inventerade vi en sträcka på 480 m med vattenkikare, huvudsakligen uppströms vägen. På hela den inventerade sträckan fanns det mycket rikligt med skal och skalrester från tjockskalig målarmussla. Många av skalerna var hårt slitna, samtidigt som de föreföll aningen uppluckrade. Eventuellt kan en del av skalerna komma från strandbrinkarna!

Trots den mycket rikliga förekomsten av skal och skalfragment var det fruktansvärt svårt att hitta levande musslor. Vi lyckades endast hitta en enda tjockskalig målarmussla, ett litet exemplar på 38 mm i de övre delarna av betesmarken.

Sträckan har förutsättningar att hysa levande tjockskalig målarmussla i betydligt större omfattning än vad vi fann under inventeringen. Eventuellt kan detta kopplas till någon form av yttre påverkan. Den stora mängden skal antyder att det finns ett levande bestånd i nära anslutning till den inventerade sträckan. Eftersom mängden skal var betydligt mindre på nästa lokal uppströms (ca 1 km) bör man inventera även den mellanliggande sträckan under kommande år.

På lokalen sågs rikligt med elritsa och enstaka öringar.

Utsikt mot nordost från väg 11

Tommarpsån, väster Östra Tommarp

615750, 140056

Söder om Tommarps samhälle rinner Tommarpsån fram mellan en övergiven åker och villabyggnaden. Bottnarna var varierade med olika djup och partier med tydligt skilda bottensubstrat; fin sten dominerade, före grus och grov sten. Medeldjupet var 0,4 m och i anslutning till sammanflödet med en mindre bäck norrifrån (från Karlaby) fanns en liten djuphåla på 0,9 m.

Ån är kraftigt omgrävd och fördjupad. I kombination med tät strandvegetation och viss förekomst av skuggande träd bidrar det till tämligen skuggiga förhållanden. De yttre förhållandena såg bra ut, och vi förväntade oss att hitta musslor på denna lokal.

Totalt undersökte vi en sträcka på 350 m med hjälp av vattenkikare. Vi hittade inga levande musslor, några få halva skal och en litet antal skalfragment av tjockskalig målarmussla. Nedströms vägen fann vi totalt fem små fragment, uppströms vägen enstaka halva skal och några få skalfragment.

I samband med inventeringen sågs rikligt med såväl öringyngel som elritsor.

Utsikt i riktning mot Gärnsnäsgården

Tommarpsån, Jaktstugan söder Gärnsnäsgården

615660, 139707

Vid Gärnsnäsgården är Tommarpsån kraftigt omgrävd och rätad. Från gården och ner till jaktstugan, en sträcka på drygt 500 m, rinner ån fram genom en dåligt hävdad betesmark dominerad av enorma mängder nässlor och jättegroe. Ån är djup (medeldjup ca 1 m) och vattnet grumligt. Uppströms vägen rinner ån lugnt fram genom betesmarken. Vid vägbron finns en kort strömsträcka, från vilken ån rinner ner i en stor och djup håla. Vattnet i hålan är minst 2 m djupt. Nedströms hålan finns en kort strömsträcka. Bottnarna var förvånansvärt fina och dominerades av fin sten, grus och sand. I strömnackarna fanns rikligt med block av olika storlek.

Vi inventerade en sträcka på ca 130 m med vattenkikare. Vi hittade vare sig levande musslor, skal eller skalrester.

I anslutningen till strömsträckorna sågs ett stort antal öringyngel, liksom små stim av elritsa.

Tommarpsån vid Smedstorp, en av Skånes finaste lokaler för tjockskalig målarmussla

Tommarpsån, öster om Smedstorp

615997, 139404

Våren 2003 hittades ett skal av tjockskalig målarmussla i Tommarpsån vid Smedstorp. Detta var det första fyndet i vattendraget sedan 1870-talet.

Inne i Smedstorp finns en stor damm. Nedströms dammen rinner ån genom ett öppet jordbrukslandskap. Längs större delen av sträckningen finns täta ridåer av klibbal och beskuggningen är närmare 100 %. I de nedre delarna finns två stora betesmarker där ån rinner fram helt öppet, utan någon som helst skuggande växtlighet. Vattendraget är tämligen smalt, på den inventerade sträckan bedömdes medelbredden till 2 m. Bottnarna var hårda och domineras av grus, sand och fin sten. Medeldjupet var 0,3 m.

Inledningsvis inventerade vi en sträcka på ca 50 m på vardera sidan av vägen som leder upp mot Kulladal. På denna sträcka räknade vi med hjälp av vattenkikare i genomsnitt en levande mussla per löpmeter vattendrag! I nära anslutning till bron såg vi totalt över 100 levande tjockskaliga målarmusslor, samt ett tiotal levande allmänna dammusslor. Därutöver fann vi rikligt med intakta skal och skalfragment av främst tjockskalig målarmussla. De levande tjockskaliga målarmusslorna varierade i storlek mellan 32 och 86 mm. Det största skalet var närmare 110 mm långt.

I ett försök att bestämma gränserna för beståndet utvidgade vi inventeringen uppströms och nedströms. Totalt inventerade vi en sträcka på 1280 m. Denna sträcka inventerades mera översiktligt, med regelbundna stopp och en titt i vattenkikaren. Vid varje stopp sågs filtrerande tjockskaliga målarmusslor sitta nedgrävda i botten. Tätheterna var som högst på de kraftigt beskuggade delarna av vattendraget, men även i helt öppna och solexponerade partier fanns det gott om musslor.

Beskuggade strömnackar med riklig förekomst av tjockskalig målarmussla

Ofta framförs det att det är negativt med betande djur i vattendrag med musslor. På stora delar av den inventerade sträckan fanns det rikligt med betesdjur i form av tunga köttdjur. Djuren hade inte tillgång till annat vatten än det som finns i ån, och gick därför regelbundet ner i vattnet för att dricka. Djuren passerade dessutom regelbundet ån för att ta sig från en sida till

Tunga köttdjur traskar runt bland de tjockskaliga målarmusslorna

Tjockskaliga målarmusslor djupt nedgrävda i sten- och grusbotten vid Smedstorp

den andra. Dessutom sågs de i flera fall gå nere i vattnet och beta av vattenväxterna. Trots detta sågs inte en enda skadad eller krossad mussla. Förmodligen klarar de tjockskaliga musslorna av trampet när de ligger nedgrävda bland stenarna så djupt att endast sifonerna syns.

Det samlade beståndet av tjockskalig målarmussla på denna lokal uppskattas till minst 2000 individer. Sträckan är av mycket stort värde och det är viktigt att markägarna informeras om förekomsten av musslor. Det är viktigt att detta värdefulla musselbestånd får ett ordentligt skydd.

På lokalen fanns mycket rikligt med elritsa samt gott om öringyngel. När vi vadade fram i vattendraget hade vi ofta ett stim av elritsor alldeles bakom oss som plockade bland det vi virvlade upp från botten.

Sandbankar i Örupsån

Örupsån, Nedraby nedströms bron

615416, 138066

Örupsån är det andra biflödet till Nybroån/Fyleån. Vattendraget rinner ner till Nybroån från öster. Den undersökta lokalen ligger ca 400 m uppströms sammanflödet. Ån rinner fram i ett öppet jordbrukslandskap och omges på båda sidorna av en tät bård med lövträd, främst klibbal och pil. Graden av beskuggning är hög. Botten domineras av grus, sand och finsediment. Sträckan nedströms bron är i medeltal 4 m bred och medeldjupet vid inventeringstillfället var ca 0,4 m.

Bottenmaterialet var lite för finkornigt för att vara optimalt för tjockskalig målarmussla. Men vattendraget som sådant har goda förutsättningar att hysa levande bestånd. Vid inventeringstillfället genomsökte vi en sträcka på 80 m med vattenkikare. På vattendragets botten fanns rikligt med skal och skalrester av tjockskalig målarmussla. Inga levande musslor hittades dock.

Örupsån hyser ett rikt fiskliv med goda bestånd av såväl öring som elritsa, båda arterna sågs i betydande antal i samband med inventeringen.

Lokal med massor av skal från tjockskalig målarmussla

Örupsån, Nedraby uppströms bron

615422, 138073

Ovanför den vägbro som utgjorde den övre avgränsningen för den tidigare redovisade lokalen (Nedraby, nedströms bron) rinner Örupsån fram genom en större betesmark. Vattendraget är djupt nedskuret, stränderna branta och skuggande träd och buskar saknas helt. Vattennivåerna var låga vid inventeringstillfället och längs stränderna fanns rikligt med högväxta gräs och örter. Vattendragets medelbredd var 2 m och medeldjupet 0,5 m.

Totalt genomsöktes en sträcka på 130 m med hjälp av vattenkikare. På bottenarna fanns rikligt med skal och skalrester av tjockskalig målarmussla, samt ett skal av allmän dammussla. Inga levande musslor sågs.

Den rikliga förekomsten av skal från tjockskalig målarmussla (flera skal var i gott skick och såg tämligen nya ut) antyder att det finns levande bestånd längre upp i vattendraget. Tänkbara, mera skuggade sträckor, finns t.ex. mellan Nymölla och Örup. Dessa sträckor bör inventeras under kommande år.

Liksom på sträckan nedströms bron fanns det goda bestånd av öring och elritsa.

Strömparti i Fyleån

Fyleån, Fylan

615992, 137720

Vid Ramsåsa faller Trydeån ganska kraftigt ner mot Fyledalens botten. I sluttningen finns mycket fina strömsträckor. När ån rinner ner i Fyledalen rinner den samman med den betydligt mindre Fyleån. Det sammanslagna flödet rinner fram i ett brett dalgång dominerat av stora betesmarker. I de övre delarna av Fyleån är vattnet strömmande och även här finns mycket fina strömvattenmiljöer. I samband med inventeringen undersökte vi en 290 m lång sträcka med vattenkikare. Medelbredden var ca 7 m. Vattendjupet var i snitt 0,3 m, och bottarna dominerades av sten i olika dimensioner och grus. Längs stränderna fanns täta bårder av al och högväxta örter. Beskuggningen var god.

I Fyleån finns långa partier med till synes lämpliga förutsättningar för förekomst av tjockskalig målarmussla. Trots goda yttre förutsättningar lyckades vi endast hitta några skalhalvor och skalfragment av tjockskalig målarmussla. De relativt fåtaliga skalen gör att vi inte tror att det finns något bestånd i direkt anslutning till den inventerade sträckan.

Skalen härstammar förmodligen från de nedre delarna av Trydeån där det finns stora områden med goda förhållanden. Särskilt bör sträckorna söder om Ramsåsa undersökas mera noggrant.

I samband med inventeringen sågs stora mängder öring, såväl årsyngel som äldre fisk.

I den del av Fyleån som kommer från nordväst är vattendraget mycket litet. Stora delar är utgrävda och rätade och karaktären av ett jordbruksdike är omisskännelig. Vid Kråkhultet rinner vattendraget fram mellan stora områden med öppna, svagt hävdade betesmarker. Skuggande träd och buskar saknas helt och som en följd av detta är diket helt fyllt med vattenväxter. Vid undersökningstillfället var vattnet i det närmaste stillastående och botten mycket dyg. Medeldjupet var 0,4 m och bredden i genomsnitt 2,8 m. Förhållandena för förekomst av musslor var dåliga.

Vi undersökte en 40 m lång sträcka med hjälp av vattenkikare. Under inventeringen sågs inga som helst spår av vare sig musslor eller fisk.

Nedströms landsvägsbron

Trydeån, Fåglasång nedströms damm

616069, 137978

Mellan Ramsåsa och Svampakorset passerar man Trydeån. Från den gamla kvarnplatsen vid Fåglasång och ner till Fyledalen strömmar ån nerför Fyledalen sluttning, och här finns långa sträckor med mycket fina strömvattenmiljöer. Nedanför landsvägen går ån genom ett lövskogsbestånd på ena sidan och en delvis trädklädd betesmark på andra sidan. Medeldjupet är endast 0,2 m och bredden i genomsnitt 5 m. De omgivande träden gör att beskuggningen är mycket hög. Bottnarna domineras av sten i olika storlekar och grus. Uppströms vägen är ån delvis kanaliserad i anslutning till gården och den gamla kvarnrännan. En naturliga fåra rinner genom skogen öster om bebyggelsen och ansluter till den gamla kvarndammen uppströms dämnet.

Vi inventerade en sträcka på 210 m med vattenkikare. Nedströms landvägen hittade vi enstaka skal och skalfragment av tjockskalig målarmussla. Mellan dammen och vägen hittade vi flera intakta skal av tjockskalig målarmussla. Trots till synes mycket goda förhållanden hittade vi inga levande musslor.

Förekomsten av flera hela skal gör det sannolikt att det finns levande bestånd av tjockskalig målarmussla i Trydeån. Man bör därför fortsätta inventeringsarbetet under kommande år.

De yttre förhållandena är i det närmaste perfekta för öring, och här finns även bestånd av såväl elritsa som stensimpa.

Betesmark i Trydeån

Trydeån, Fåglasång uppströms damm

616083, 137993

Uppströms dammen vid Fåglasång ändrar Trydeån helt karaktär. Ån rinner fram djupt nedskuren genom ett flackt område med helt trädlösa betesmarker. Längs vattendragets stränder finns rikligt med vattenväxter, främst jättegröe. Vattenhastigheten är betydligt lägre och bottenarna domineras av grus, sand och fin sten. Medelbredden är 2,5 m och medeldjupet 0,7 m. På sina ställen finns hålor där djupet överstiger 1,5 m.

Vi inventerade en sträcka på 240 m med hjälp av vattenkikare. Förhållandena för musslor var tämligen goda, men trots det hittade vi endast ett helt skal och några fragment. Förekomsten av ett helt skal antyder att det kan vara värt att fortsätta inventerandet längre uppströms under kommande år.

I samband med fältarbetet sågs enstaka öringar.

Albäcken vid Trelleborg inventerades i samband med ett elprovfiske. Lokalen ligger mycket nära havet och av allt att döma är saltvattenpåverkan periodvis stor. Vattenhastigheten varierar med vattenståndsnivåerna i havet, men rent generellt är den låg och på huvuddelen av den inventerade sträckan består botten av finsediment, grus och sand. Medelbredden var 3 m och medeldjupet 0,6 m.

I anslutning till bron sågs flera spår efter vandrande musslor i den mjuka dyn. Spåren härrörde från stor dammussla. Totalt hittades ett drygt 10-tal exemplar nedgrävda i dyn. Förutsättningarna att hitta andra, mera krävande musselarter är dåliga i de saltvattenpåverkade delarna av vattendraget.

I samband med provfisket fångades en stor och aggressiv larv av den sällsynta dykarskalbaggen *Cybister lateralimarginalis*. Denna körde utan att tveka käkarna genom såväl en fångad småspigg som inventerarens tumme.

Larv av den sällsynta dykarskalbaggen *Cybister lateralimarginalis*

Ommamölla, utsikt nedströms

Björkaån, Ommamölla

617114, 136562

Björkaån är den översta delen av Kävlingsån. Vattendraget ändrar namn längs med loppet och kallas i delar Åsumsån, Tolångaån och Vollsjöån. Tillsammans med ett antal små och medelstora biflöden bildas ett stort avrinningsområde med riklig fiskfauna, och vattendraget har dessutom goda förutsättningar att hysa en intressant bottenfauna. År 2004 gjordes ett skalfynd av tjockskalig målarmussla i de nedre delarna av Björkaån. Vattendraget ingick egentligen inte i betinget för 2005, men eftersom vi passerade det vid flera tillfällen kunde vi inte låta bli att inventera musselförekomsten på en lämplig lokal med känd förekomst av elritsa och öring.

I de nedre delarna breddar ån ut över ett flackt område. De flacka stränderna översvämmas regelbundet och det första skalet från en tjockskalig målarmussla hittades uppspolat i strandvegetationen på vägen ner till vattnet! Uppströms vägen är vattenhastigheten betydligt högre och ån strömmar ganska snabbt på en lång sträcka. Norr om ån finns en stor, delvis trädklädd betesmark. Graden av beskuggning varierade, men var generellt sett ganska låg. Medelbredden på denna sträcka var 4 m, och medeldjupet 0,7 m. Botten domineras av sten och block av varierande storlek. På sina ställen fanns mindre partier med grus och småsten. Vattnet var klart och fint, så trots det relativt stora djupet gick det utan problem att använda vattenkikare. Totalt inventerade vi en sträcka på 320 m.

På sträckan fanns en hel del skal och skalrester från tjockskalig målarmussla. Därutöver hittades totalt sex levande exemplar av tjockskalig målarmussla (38-60 mm) djupt nedgrävda i grus- och stenbotten. Inventeringen får betecknas som översiktlig.

Björkaån är mycket intressant ur musselsynpunkt. Tänkbara miljöer finns på ett stort antal platser längs vattendraget. Fortsatta inventeringar bör därför ges högsta prioritet.

Allmän dammussla från Bråån vid Rolsberga

Bråån, Rolsberga nedströms E 22

618901, 135368

I Bråån har det under senare år gjorts ett stort antal fynd av tjockskalig målarmussla. Fynd av levande exemplar fanns från fina partier upp t.o.m. Rövarekulan. Dessutom fanns ett stort antal skalfynd på sträckan mellan Eslöv och Rövarekulan. Enstaka skal har dessutom hittats på några få platser längre uppströms. Under 2004 genomfördes flera lokaler i de nedre delarna av vattendraget systematiskt. Strategin för inventeringarna 2005 var att börja i höjd med slutpunkten för tidigare utförda inventeringar och därefter arbeta sig uppströms.

Vid Rolsberga undersöktes en lokal nedströms landsvägen. I denna del är vattendraget ca 8 m brett och tämligen grunt (medeldjup vid inventeringstillfället 0,3 m). Botten är hård och domineras av sten och mindre block. Ån flyter fram mellan åkermark på ena sidan och bebyggelse på den andra. Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en sträcka på sammanlagt 90 m från E 22: an och nedströms.

Totalt fann vi ett drygt 30-tal levande exemplar av allmän dammussla. Dessutom hittades två skal av samma art. Dammusslorna satt djupt nedgrävda i den hårda botten och påminde därför vid första anblicken om tjockskaliga målarmusslor. Skalformen var tämligen långsträckt, utan den uppstående triangulära ovankant som är typisk för allmän dammussla. I formen påminde skalen därför något om smal dammussla. Denna skalform ses dock tämligen ofta hos strömlevande bestånd av allmän dammussla (Stefan Lundberg muntligen).

Det mest anmärkningsvärda fynden på lokalen var kopiösa mängder av signalkräfta. Under snart sagt varenda sten fanns det grävda hål där små kräftor tittade fram. På sina ställen fanns det 5-10 småkräftor per kvadratmeter!

De nedre delarna av Bråån hyser en rik fiskfauna och i samband med inventeringen sågs såväl öring som grönling och elritsa.

Gammal stenalvsbro över Bråån vid Bingstorp

Bråån, norr Bingstorp

618698, 135773

Uppströms Rövarekulan rinner Bråån fram genom ett varierat, och med skånska mått mätt, tämligen småskaligt jordbrukslandskap. Vid Bingstorp finns en samling hus och i närområdet är det trädgårdar som dominerar. Ån rinner fram omgärdad av en bård av klibbal vilket gör att beskuggningen är ganska hög. På delar av sträckan ligger ån helt öppen mot söder och där finns det mycket rikligt med vattenväxter. Vattendraget har mycket höga kvaliteter med omväxlande strömmande och mera lugnflytande partier.

Vi inventerade en sträcka på 150 m. Vattendragets medelbredd var 3 m och medeldjupet 0,3 m. Bottnarna dominerades av sten och grus. Med hjälp av vattenkikarna hittade vi totalt tio levande tjockskaliga målarmusslor (60-72 mm) varav en nedströms bron och resterande uppströms. Musslorna uppströms vägen satt i kanten av en liten djuphåla, kanske en anpassning till sommarens låga vattennivåer. Utöver de levande musslorna hittades ett knappt tiotal skal samt enstaka skalfragment av tjockskalig målarmussla.

Sträckan erbjuder många fina miljöer för tjockskalig målarmussla och här finns dessutom fina grusbottnar som kan fungera som etableringsmiljöer för de små musslorna.

I samband med inventeringen sågs stora mängder fisk. Elritsa uppträdde rikligt och därutöver sågs enstaka öringar och ett 20-tal grönlingar.

Tjockskalig målarmussla i Bråån vid Högseröd

Bråån, kyrkan Högseröd

618732, 135925

Strax uppströms Högseröds kyrka finns en stor damm som utgör ett definitivt vandringshinder för många vattenlevande organismer. Till exempel så förefaller det om grönlingen inte når längre upp i Bråån än hit. Vid kyrkan rinner ån helt öppen och stränderna är fulla av höga vattenväxter, dock utan skuggande effekt. Nedströms vägen förbi kyrkan finns en bred zon med klibbal, och här är beskuggningen nästan fullständig.

Nedströms dammen är vattendraget tämligen brett, medelbredden var 6 m vid inventeringstillfallet. Medeldjupet var endast 0,2 m, men sett över hela sträckan varierade djupet ganska kraftigt och där fanns små hålor med betydligt större djup. Bottnen dominerades av sten och små block, men med inslag av grus. På sina ställen var bottnen belagd med ett tunt skikt av finsediment, förmodligen material som virvlas upp från dammen och sedan sedimenterar längre nedströms.

Vi inventerade en sträcka på 200 m. Med hjälp av vattenkikarna hittade vi totalt tolv levande tjockskaliga målarmusslor, samtliga i de beskuggade delarna nedströms vägen. Musslorna var i storleksintervallet 55-70 mm. På denna lokal hittades inga skal eller skalrester från några musslor. Det var faktiskt den enda lokal där det förekom levande musslor, utan att det fanns några spår av skal.

I samband med inventeringen sågs rikligt med elritsa samt enstaka öringar och grönlingar.

Betesmarker vid Klockaregården

Bråån, norr Klockaregården

618737, 136034

Uppströms Högseröd rinner Bråån fram genom stora öppna områden. Vid Klockaregården omges ån av stora betesmarker. Längs stränderna finns enstaka klubbalar och någon pil. Den samlade beskuggningen är dock mycket låg. Vattendraget är endast ca 3 m brett, men tämligen djupt (medeldjup 0,6 m). I anslutning till bron finns en större djuphåla. På ömse sidor om bron går djuren ner till vattnet för att dricka och på dessa partier är bottenarna ordentligt upptrampade. Bottenarna är finkorniga och domineras av grus, sand och finsediment. Till följd av djurens tramp sker en viss påslamning av fint organiskt material.

Med hjälp av vattenkikarna sökte vi igenom en 100 m lång sträcka. Nedströms vägen hittades ett fragment från tjockskalig målarmussla. Precis uppströms bron fanns en rad med större stenar, bland dessa satt en levande tjockskalig målarmussla (ca 60 mm).

I ån fanns rikligt med elritsa. Dessutom sågs en liten och mycket söt gädda.

Fyndplats för tjockskalig målarmussla

Bråån, väst Havrakulla

618737, 136119

I området väster om Havrakulla rinner Bråån fram i en smal trädklädd dalgång. Nedströms bron är ån kantad på båda sidorna av en ridå med klibbal. Uppströms finns det gott om träd på vattendragets norra sida, på den södra sidan dominerar högväxta örter. Uppströms bron är växtligheten i vattendraget dessutom betydligt rikligare. Utanför den smala ådalen dominerar jordbruksmark, främst vallar men även en del odlade fält.

Vi undersökte en sträcka på 160 m. På den inventerade delen var vattendraget ca 4 m brett och medeldjupet 0,5 m nedströms bron, respektive 0,2 m i de kraftigt strömmande partierna uppströms bron. Bottnarna dominerades av större sten och block, men däremellan fanns partier med grus och mindre sten.

Vattnet var klart och förhållandena för att använda vattenkikare var mycket goda. På bottnarna fanns gott om skal och skalfragment av tjockskalig målarmussla. Bland skalerna fanns en del intakta och till synes av sent datum. Därutöver hittades nio levande tjockskaliga målarmusslor, varav de flesta satt i de beskuggade partierna nedströms bron. Längden på de levande musslorna varierade mellan 47 och 66 mm.

På sträckan fanns enorma mängder elritsa. Stod man still i vattnet kunde det samlas flera hundra runt benen. Förutom fisk sågs ett 20-tal signalkräftor.

Bråån vid Sebbarp

Bråån, Sebbarp nedströms bron

618735, 136261

Nedströms bron i Sebbarp rinner ån fram i ett kraftigt beskuggat parti. På ena sidan finns en större villaträdgård och på andra en betesmark. Ån är ca 4 m bred och medeldjupet var 0,3 m. Bottnen dominerades av sten i varierande storlek och grus. Vattnet var strömmande och grusbottarna rena.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en sträcka på 50 m. Vi hittade 12 levande tjockskaliga målarmusslor (längd på mätta exemplar 52-70 mm). Utöver de levande musslorna fanns det rikligt med skal och skalfragment.

På lokalen sågs flera stim av elritsa samt enstaka signalkräftor.

Öppen betesmark längs Bråån

Bråån, Sebbarp uppströms bron

618731, 136235

Uppströms bron i Sebbarp har vattendraget en helt annan karaktär än nedströms. Ån rinner på en lång sträcka fram genom en öppen betesmark. I de övre delarna av betesmarken ökar mängden träd och längst upp på den inventerade sträckan är beskuggningen god. De näringsrika förhållandena i kombination med det öppna läget gjorde att växtligheten var mycket riklig. I de solexponerade delarna fanns stora mängder trådalger tillsammans med mattor av lånke (*Callitriche* sp.).

Vi inventerade en sträcka på totalt 90 m. Vattendragets medelbredd var 3 m och medeldjupet 0,4 m. Vattnet var klart och strömmande och förutsättningarna för att använda vattenkikare var utmärkta. Bottnarna var rena och fina med dominerande bottensubstrat i form av mindre sten och grus, men med inslag av grövre sten.

Skal och skalrester från tjockskalig målarmussla fanns spridda över hela den inventerade sträckan. Däremot hittades endast ett levande exemplar. Denna mussla satt nedgrävd i det skuggiga partiet i den övre delen av betesmarken.

I ån sågs rikligt med elritsor och enstaka öringar samt enstaka signalkräftor.

Biflöde till Bråån vid Västra Vedåkra

Bråån, biflöde vid Västra Vedåkra

618677, 136442

Strax uppströms Sebbarp flyter Bråån samman med ett vattendrag från Vedåkra/Korsholm. Vattendraget är drygt 5 km långt, och vattenföringen är tillräcklig för att det inte skall torka ut. Tyvärr är bäcken rätad och utgrävd i hela sin sträcka, och kan därför endast karakteriseras som ett jordbruksdike.

Strax norr om Västra Vedåkra rinner bäcken fram i fullåkerslandskapet. Såväl skyddszoner som skuggande träd saknas. Längs dikets kanter växer rikligt med vass, rörflen och högväxta örter. Medelbredden var 1,5 m och medeldjupet 0,3 m. Bottnen var jämn och hård och dominerades av mindre sten. Ovanpå den fasta bottnen låg ett 1-2 dm tjockt lager med dy. Förhållandena för musslor såg minst sagt dåliga ut. För skams skull inventerade vi en sträcka på 40 m med hjälp av vattenkikare.

Inga som helst spår efter musslor. På sträckan fanns dock enstaka elritsor.

För att skydda Bråån från igenslamning och eutrofiering bör man överväga åtgärder i detta biflöde.

Reproduktionslokal för tjockskalig målarmussla

Bråån, NO Sebbarp

618773, 136367

Nordost om Sebbarp rinner Bråån fram i ett småskaligt landskap med omväxlande betesmarker, åkrar och små skogspartier. På denna lokal hittades skal från tjockskalig målarmussla våren 2003. Nedströms vägen rinner ån fram genom en delvis trädklädd betesmark. Här finns ett mindre strömparti (elfiskelokal) med god förekomst av såväl öring som elritsa. Uppströms vägen kantas ån av breda bårder av klibbal och här är beskuggningen god.

Med hjälp av vattenkikare undersökte vi bottnarna på en sträcka av sammanlagt 80 m. Vattendragets medelbredd var 3 m och medeldjupet 0,4 m. Dominerande bottensubstrat var grus och sten i olika storlek.

Vi fann rikligt med skal och skalfragment från tjockskalig målarmussla. I ett kraftigt strömmande parti på de övre delarna av lokalen fanns sammanlagt tio levande tjockskaliga målarmusslor. Bland dessa fanns en liten individ med en längd av 25 mm!

I samband med inventeringen sågs rikligt med elritsa och enstaka stationära öringar.

Ung tjockskalig målarmussla; L 25: H 15: B 7 mm

På denna 15 m långa sträcka hittades 22 levande tjockskaliga målarmusslor

Bråån, sydost Åkarp

618793, 136452

På sträckan mellan Åkarp och Farbored har Bråån kvar mycket av sin ursprungliga karaktär. Även om landskapet i stort domineras av stora åkrar finns det ett tämligen brett bälte med trädklädda betesmarker längs ån. Beskuggningen på hela sträckan är således god. Sträckan är tämligen flack men trots detta finns det gott om små strömnackar och förträngningar i vattendraget som gör att vattnet får fart och att bottarna hålls rena.

Med hjälp av vattenkikarna inventerade vi en sträcka av 100 m översiktligt. Medelbredden var 3 m och medeldjupet 0,4 m. Bottarna dominerades av fin sten och grus med inslag av större sten. Växtligheten var måttlig och dominerades av näckmossa, i solöppna partier fanns små bestånd av lånke (*Callitriche* sp.). Två delsträckor (15 + 20 m) valdes ut för fördjupad inventering.

Ur musselsynpunkt var detta den finaste delen av Bråån. På bottarna låg stora mängder skal (se omslagsbilden) och på de två delsträckorna hittades 22 respektive 19 levande tjockskaliga målarmusslor. Bland tio individuellt mätta levande musslor varierade längden från 57 till 69 mm. Förutom tjockskalig målarmussla hittades ett litet levande exemplar av allmän dammussla (längd 22 mm).

År 2003 kom det till Länsstyrelsens kännedom att det förekom levande musslor i dessa delar av Bråån. Mycket tydde på att det rörde sig om tjockskalig målarmussla, men någon inventering hanns inte med förrän 2005.

I samband med inventeringen sågs enstaka elritsor och signalkräftor.

Denna sträcka är tveklöst den ur musselsynpunkt mest värdefulla delen av Bråån. Skyddsåtgärder bör övervägas såväl uppströms väg 13, som mellan väg 13 och Sebbarp.

Vallabäck nedströms dämmet vid Brorslund

Bråån, Vallabäck sydost Brorslund nedströms vägen

618830, 136776

Mellan Årröd och Ulatofta flyter Vallabäck, ett ca 3 km långt biflöde från ostnordost, samman med Bråån. Vallabäck är liten och enligt uppgifter från närboende torkar den regelbundet ut under sommarhalvåret. Vid vårt besök var vattenföringen liten, men inte så liten att det skulle vara helt omöjligt att hitta musslor.

Nedströms vägen är bäcken dämnd till en mer än meterdjup damm. Mitt i dammen finns en ö med en hängmatta. Nedströms dammvallen var bäckens medelbredd vid inventeringstillfället 1 m, och medeldjupet 0,05 m. Botten dominerades av lera och grus, med små partier med mindre sten. Bäckens omgärdas av träd längs hela sträckan och graden av beskuggning är hög. Egentliga musselmiljöer saknas.

Vi undersökte en sträcka på totalt 80 m utan att se några som helst spår efter musslor.

I direkt anslutning till dammen sågs några få elritsor.

Vallabäck – liten och lätt att missa

Bråån, Vallabäck SO Brorslund uppströms vägen

618829, 136782

Uppströms vägen rinner Vallabäck i kanten mellan en större lövskogsdunge och vallbesådda åkrar. Bäckens är liten och uttorkningskänslig och i de övre delarna torkar vattendraget regelbundet ut under sommarhalvåret.

På den aktuella sträckan har bäcken en medelbredd av 1 m. Vattenföringen var mycket liten och medeldjupet endast 0,05 m. Bottnarna var fina och dominerades av grus, sand och mindre sten.

Vi inventerade en 40 m lång sträcka utan att se några som helst spår av vare sig musslor eller fisk.

Mussellokal vid Ulatofta

Bråån, Ulatofta nedströms bron

618756, 136766

Vid Ulatofta rinner Bråån fram i ett hårt utnyttjat jordbrukslandskap. Vattendraget omgärdas av åkrar, vallar och permanenta betesmarker. Skyddszoner mot åkermarken saknas. I området finns enstaka skuggande träd. Ån är dock djupt nedgrävd, vilket gör att även den högörtsvegetation som finns längs delar av stränderna skuggar vattenytan.

Vid besökstillfället hade vattendraget en medelbredd på 1,5 m och ett medeldjup på 0,2 m. Vattnet strömmade fram över botten som var dominerad av grus och mindre sten, på sina ställen med inslag av större sten och block. Med hjälp av vattenkikarna inventerade vi en sträcka på 90 m.

Med hjälp av vattenkikare hittade vi tre levande tjockskaliga målarmusslor (41-65 mm). På sträckan fanns dessutom rikligt med skal och skalrester från tjockskalig målarmussla. En av de levande musslorna (65 mm) låg nedgrävd minst 10 cm i en bank med grus, och hittades först i samband med att vi började gräva igenom gruset på jakt efter småmusslor.

Markägaren berättade att han ofta hittar tomma musselskal på åkrarna vid sidan av ån. Hans tolkning var att det var hägrar som plockade upp dem från vattnet och la dem på åkern för att de skulle torka ut och öppna sig! Enligt honom fanns det dessutom betydligt mera musslor i bäcken så sent som fram till för 20 år sedan.

Dessutom fann vi en levande (44 mm) och två skal av allmän dammussla. Förekomsten av allmän dammussla är överraskande, men fick kanske sin förklaring då vi pratade med markägaren. När hans barn var små (ca 30 år sedan) hade de vid ett tillfälle tagit med sig en spann full med musslor från Bosarpassjön och släppt ut dem i bäcken!

I ån sågs enstaka öringar och rikligt med elritsor.

Bråån uppströms Ulatofta

Bråån, Ulatofta uppströms bron

618749, 136776

Uppströms vägen vid Ulatofta rinner Bråån fram mellan vallbesådda åkrar och en mindre lövträdsdunge. På huvuddelen av sträckan står träden på vattendragets södra sida och det är främst högrötsvegetationen som står för beskuggningen. På denna sträcka är vattendraget i medeltal 2,5 m brett och medeldjupet är 0,3 m. Vattnet är strömmande och bottnarna domineras av sten och grus. Vi inventerade en sträcka på 75 m.

På denna sträcka hittade vi inga levande tjockskaliga målarmusslor. Även mängden skal var betydligt lägre än på sträckan nedströms. Dock hittade vi tre hela skal av tjockskalig målarmussla, enstaka halva skal och skalfragment, samt ett halvt skal av allmän dammussla (17 mm).

I samband med inventeringen sågs enstaka exemplar av såväl öring som elritsa.

Lokal för tjockskalig målarmussla vid Östra Sallerup

Bråån, Östra Sallerup

618799, 136969

Nedströms vägen vid Östra Sallerup rinner Bråån fram genom en större betesmark. Ån är delvis rätad och utgrävd, men har trots detta behållit en del av sin slingrighet. Närmast vägen ligger vattendraget helt öppet, medan det längre ner i betesmarken skuggas av en tät bård av klibbal. Strax utanför den inventerade sträckan, uppströms vägen, rinner ån fram mellan åkrarna och på dessa partier är vattendraget mest att likna vid ett dike omgärdat av rosendunört, kåltistel och andra högväxta örter. I betesmarken är ån mera naturlig med grusiga och steniga bottnar.

Med hjälp av vattenkikarna inventerade vi en sträcka på 140 m. Medelbredden var 2,5 m och medeldjupet 0,2 m. Sammanlagt fann vi ett helt skal (66 mm), tre skalhalvor och rikligt med små skalfragment av tjockskalig målarmussla. Även på denna lokal fanns det allmän dammussla; vi hittade ett helt skal (57 mm) och rester från två skal. Tyvärr fann vi inga levande musslor, trots till synes goda förhållanden.

Fiskfaunan är rik med stora bestånd av elritsa och enstaka öringar. Dessutom sågs rikligt med signalkräfta.

Bråån vid Pärup

Bråån, Pärup

618803, 137114

I de översta delarna av sitt lopp är Bråån liten och till stora delar hårt dikad. Ån har inte kvar mycket av sitt naturliga flöde och kan mera karakteriseras som ett jordbruksdike än som ett levande vattendrag. Vid Pärup finns en kort sträcka med någorlunda stabila bottenförhållanden i den nordöstra delen av byn. I övrigt är kvaliteterna låga i den här delen av ån.

Vi undersökte en 25 m lång sträcka. Medelbredden uppskattades till 2,5 m, och djupet till 0,3 m. Botten var jämn och dominerades av sand, grus och mindre sten. Något förvånande fann vi såväl sex hela skal (43-62 mm) som rikligt med skalrester från tjockskalig målarmussla. Däremot hittade vi inga levande musslor.

Även fiskfaunan var rik med överraskande god förekomst av elritsa.

Brååns övre lopp vid Kölleröd

Bråån, Kölleröd

618759, 137413

Även vid Kölleröd är Bråån hårt dikad och kanaliserad. Vattendraget rinner fram genom ett relativt småskaligt, men hårt utnyttjat jordbrukslandskap. Djurhållningen dominerar och flertalet åkrar ligger som vall. Avståndet till källorna är endast 3,5 km, och även om ån avvattnar en mindre mosse vid Henset är flödet mycket litet. På den aktuella sträckan vid Kölleröd var ån vid inventeringstillfället endast 1,5 m bred och medeldjupet 0,1 m. Botten dominerades av grus och mindre sten med ett betydande inslag av sand. Längs vattendraget sidor fanns mycket rikligt med rosendunört, rörflen och andra högväxta gräs och örter. Eftersom ån är så djupt nedgrävd gav den täta växtligheten rejäl skugga.

Förväntningarna att hitta spår av musslor var inte höga. På den 110 m långa sträcka som inventerades hittades dock inte mindre än ett tiotal skalfragment från tjockskalig målarmussla. Det förefaller således som om arten skulle kunna förekomma ännu högre upp i ån!

I samband med inventeringen sågs flera stora stim av elritsa.

Vi gjorde även ett snabbt besök längre uppströms vid Ingemanstorp, där ån inte var mer än en knapp halvmeter bred. Då det helt saknades förutsättningar för förekomst av musslor gjorde vi ingen systematisk inventering.

Inventeringsarbete i Rössjöholmsån

Rössjöholmsån, Östra kvarn

624278, 131729

Vid Östra Kvarn finns de nedersta strömsträckorna i Rössjöholmsån. Forsarna är en utmärkt lekplats för lax och havsöring. Lokalen besöktes sommaren 2004, men då var vattenståndet så högt och flödet så kraftigt att det inte gick att inventera på ett tillfredsställande sätt. Vårt inventeringsäventyr i dessa trakter började därför med ett återbesök på denna lokal.

Vid besökstillfället var medeldjupet 0,5 m, men på sina ställen i strömmarna fanns partier där det var drygt 1 m djupt. Vattendragsbredden var närmare 15 m. Botten är ojämn och domineras av block och stora stenar. Nere mellan blocken finns små partier med grus och mindre sten. Ån kantas på båda sidorna av täta bårder av lövträd, främst ask men även klibbal och alm. Beskuggningen är god.

Vi inventerade en 370 m lång sträcka med hjälp av vattenkikare. Mängden musslor var mycket liten och vi fann skal och skalrester från tre individer: ett skal från flodpärlmussla och två fragment från tjockskalig målarmussla.

Bottenfaunaundersökningar i denna del av ån visar på en viss föroreningspåverkan. Man kan spekulera i huruvida det har att göra med att Kagleån rinner samman med Rössjöholmsån strax uppströms den inventerade sträckan. Kagleån avvattnar stora jordbruksområden och är dessutom recipient för Ängelholm-Helsingborg flygplats.

Lokalen är mycket fiskrik och förutom lax och öring sågs rikligt med elritsa. I samband med elfiskeundersökningar har det dessutom fångats ål, sandkrypare och skrubbskädda. Sedan början av 2000-talet har utlekta havsnejonögon fångats årligen vid ingångsgallret till kraftverket.

Lokal för flodpärlmussla i Rössjöholmsån

Rössjöholmsån, uppströms Storevång

624175, 131932

I Rössjöholmsån uppströms sammanflödet med Käggleån finns gott om fina strömvattensträckor. Av allt att döma är Rössjöholmsån det enskilt viktigaste vattendraget för lax i Skåne. Rössjöholmsån är relativt stor och flödena under högvattenperioderna är betydande. Ur denna aspekt är vattendraget generellt sett mera lämpat för flodpärlmussla än för tjockskalig målarmussla.

På den undersökta lokalen vid Storevång är ån ca 8 m bred. Längs ån finns täta ridåer av klubb- al som effektivt skuggar vattendragsytan. Djupet varierar betydligt med grunda stenkädda strömnackar och djupare sanddominerade bottnar. Medeldjupet uppskattas till 0,7 m.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en 90 m lång sträcka. Uppe på strömnacken som syns i bilden ovan, satt en levande flodpärlmussla (78 mm). Längre uppströms hittade vi 13 exemplar av tjockskalig målarmussla (57-71 mm). Dessa satt samtliga i ett parti med något lösare sand, nästan som rörliga sandbankar. Flertalet av de tjockskaliga målarmusslorna satt strax nedanför den branta stranden, resterande satt i sandbankarna längre ut i vattendraget. Musslorna satt mycket djupt nedgrävda, på flertalet av dem syntes ingenting av skalet förutom de uppstickande sifonerna. Utöver de levande musslorna hittades ett fåtal skal av tjockskalig målarmussla.

Strömnackarna är lekplats för havsöring. I samband med inventeringsarbetet sågs enstaka öringar samt rikligt med elritsa.

Rössjöholmsån vid Stora Brandsvig

Rössjöholmsån, Stora Brandsvig

624111, 132068

Vid Stora Brandsvig är Rössjöholmsån bred och djup med branta stränder. Längs vattendraget finns täta rader med skuggande träd, främst klibbal. Djupet varierar ganska kraftigt med omväxlande grunda partier med stenbotten och djupa partier med sand- och grusbotten.

På denna lokal inventerade vi en 70 m lång sträcka. Vattendragets medelbredd uppskattades till 8 m, och medeldjupet till 0,5 m. Botten dominerades av mindre sten och grus med inslag av större sten och en del block. Vattnet var klart men tämligen brunt, dock inte så mörkt att det allvarligt försvårade användandet av vattenkikare. Nedströms bron finns ett större parti med utlagd lekgrus för öring. Enligt närboende sker där intensiv lek varje höst.

På sträckan hittades en levande flodpärlmussla och två hela skal av samma art. Det ena skalet var i det närmaste intakt medan det andra var så hårt anfränt att nästan enbart det yttre hornämnesbaserade skiktet (*periostracum*) återstod. I övrigt hittade vi inte ens några fragment av musselskal.

I samband med inventeringen sågs rikligt med elritsa samt enstaka öringyngel.

Strömsträcka i Rössjöholmsån, lekplats för lax och havsnejonöga

Rössjöholmsån, ned Dalamöllan

624104, 132207

Nedströms Dalamöllan finns några av de finaste strömvattensträckorna i Skåne. Ån är tämligen bred och grund med kraftigt forsande vatten. Längs stränderna finns täta bårder av ask och klibbal vilka gör att graden av beskuggning är hög. Stränderna är flacka, och även om bottarna totalt sett domineras av sten och block finns det ett stort inslag av grus mellan stenarna och blocken. Längs stränderna finns rörliga sandbankar. Även mitt i sommaren är vattenhastigheten så hög att grus och sand transporteras med strömmen. Den inventerade sträckans medelbredd var ca 13 m och medeldjupet 0,3 m.

Vi inventerade en 150 m lång sträcka med hjälp av vattenkikare. Tyvärr utan att se spår av några musslor.

Vi blev tipsade av markägaren om att det ”tidigare” (kanske fram till på 1960-talet) hade förekommit rikligt med musslor i denna del av ån. Av vattendragets karaktär att döma torde det ha varit fråga om flodpärlmussla. Miljön är helt perfekt för denna art. Lokalen har så hög potential att hysa flodpärlmussla att man under kommande år bör inventera hela strömsträckan nedströms Dalamöllan för att om möjligt hitta kvarvarande musslor.

I och med att musselfynd uteblev var den stora behållningen ett ca 70 cm långt havsnejonöga (hona) som satt fastsugen på en sten ute i forsen. Fisken upptäcktes med vattenkikaren på mindre än en meters avstånd, och kunde studeras i detalj innan den simmade iväg. Utöver detta sågs rikligt med yngel av lax, rikligt med elritsa, enstaka öringar och en ål.

Fina laxmiljöer nedströms Dalamöllan

Rössjöholmsån, Dalamöllan

624108, 132232

Från Dalamöllan och nedströms i Rössjöholmsån finns en mycket lång och fin strömsträcka. Ån kantas av en bred zon med lövskog, längs stränderna dominerar klibbal och ask. Vattnet forsar fram över den steniga botten. Liksom på den nedströms liggande lokalen finns här ett stort inslag av grus mellan de större stenarna. Medelbredden uppskattades till 9 m och medeldjupet till 0,4 m.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en 120 m lång sträcka från kvarnen och nedströms. Vattnet var klart och fint och även om det forsade kraftigt var inventeringsförhållandena utomordentliga. Trots detta lyckades vi inte hitta några som helst spår av musslor.

Liksom på den nedströms liggande lokalen är förhållandena utmärkta för flodpärlmussla och hela strömsträckan bör inventeras för att om möjligt lokalisera eventuella musslor.

Denna del av Rössjöholmsån är en utmärkt leklokal för laxfisk. I samband med inventeringen sågs såväl lax som öring. Längs stränderna sågs dessutom enstaka exemplar av den sällsynta ormbunken safsa *Osmunda regalis*.

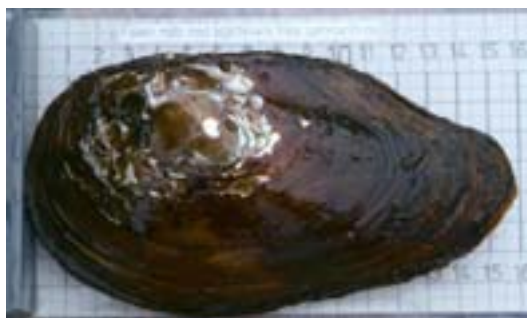
Stagnant vatten mellan Västersjön och Rössjön

Rössjöholmsån, kanalen mellan Västersjön och Rössjön 624682, 133077

Förbindelsen mellan Rössjön och Västersjön består av en grävd kanal. Kanalen går genom ett större parti med alsumpskog. Beskuggningen är nästan total. Flödet i kanalen påverkas i betydande omfattning av regleringen av Rössjön, och vid inventeringstillfället stod vattnet nästan stilla. Till följd av den låga vattenhastigheten var bottenarna mycket mjuka och sumpiga. På sina ställen var det nästan omöjligt att gå då man riskerade att fastna hela tiden.

Med hjälp av vattenkikare inventerades en 80 m lång sträcka från Rössjön och uppströms. I denna del är kanalens medelbredd ungefär 6 m och medeldjupet 0,7 m. Bottenarna var mjuka och dominerades av omväxlande sand och finsediment. På flera platser syntes spår efter vandrande musslor.

Vattendragets karaktär är mera sjö än rinnande vatten och musselfaunan domineras av dammusslor. Av elva funna musslor var nio stor dammussla och två allmän dammussla.

Storväxt stor dammussla

Betesmarkerna strax uppströms Käggleåns sammanflöde med Rössjöholmsån

Käggleån, NV Åkersholm

624290, 131757

De nedre delarna av Käggleån rinner ganska snabbt fram genom jordbrukslandskapet. På den undersökta sträckan rinner ån fram mellan stora betesmarker. Betesmarken på vattendragets östra sida var hårt utnyttjad och på flera platser var trampskadorna så kraftiga att de kan orsaka erosionskador. Större delen av den inventerade åsträckan ligger helt öppet, i strandzonen finns enstaka pilar som dock inte ger någon märkbar beskuggning.

Flödet varierar kraftigt under året vilket gör att bottarna regelbundet spolats rena. Dominerande bottensubstrat var sten och grus. Sommarens låga vattennivåer gjorde att det låg ett lager med grovdetritus jämnt spritt över bottarna. Mängden finsediment var dock väldigt liten. Med hjälp av vattenkikare spanade vi av en 300 m lång åsträcka. Vattendragets medelbredd var 6 m och medeldjupet uppskattades till 0,8 m. Längs stränderna fanns smala bårder av vass och andra högväxta vattenväxter.

Inga fynd av stormusslor, vare sig av levande musslor, skal eller skalrester. I samband med inventeringen sågs däremot små stim av elritsa.

Hårt utgrävd del av Kagleån vid Ängeltofta gård

Kagleån, Ängeltofta gård

624592, 131727

Vid Ängeltofta gård är Kagleån kanaliserad och djupt nedgrävd. Dikningsföretaget är aktivt och organiserar regelbundna rensningar.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi ett 300 m långt parti av ån. Bottnarna på sträckan nedströms vägen var i stort sett helt jämna och dominerades av finsediment. I vissa partier tog vattnet lite mera fart och där fanns rena sand och/eller grusbottnar. Medelbredden var 3 m och medeldjupet 0,4 m. Längs stränderna fanns rikligt med vattenväxter och i de skarpa skärningarna fanns rikligt med jättebjörnlöka och enstaka pilar. Beskuggningen var dock mycket liten vilket gjorde att det på sina ställen fanns täta bestånd av trådalger. Vid bron finns ett mindre strömparti med block och större sten. Vid vägen var ån stensatt och där fanns dessutom rikligt med skuggande träd. Beskuggningen upphörde strax ovanför bron.

När vi började inventeringarna hade vi mycket låga förväntningar. Kombinationen ett helt sol-exponerat vattendrag och regelbundna och kraftiga rensningar gör att förutsättningarna för att hitta levande musslor är mycket dåliga. Till vår förvåning hittade vi dock enstaka skalfragment av tjockskalig målarmussla. Fynden väcker frågan om det är möjligt att skal friläggs i samband med rensningarna, och hur länge kan de i så fall ligga kvar i vattendragen?

På sträckan sågs flera små stim av elritsa.

Strömnacke i de övre delarna av Käglean

Käglean, syd Vantinge

624748, 131668

De översta delarna av Ängeltofta gårds marker omfattas inte av dikningsföretaget. Dessa delar är därför något mindre påverkade. Efter tips från markägaren tog vi oss ut till dessa delar av ån.

Den djupt nedgrävda ån är på båda sidor omgärdad av en tät bård av klibbal, vilket gör att beskuggningen är mycket god. Vattendragets medelbredd är 4 m och medeldjupet 0,5 m. Bottarna är påfallande orörda för att vara ett slättvattendrag. Bottensubstratet är en spännande blandning av sten och grus. Stenigare i anslutning till de små strömnackarna och grusigare på de något mera stillsamt rinnande partierna.

När vi gick igenom sträckan med vattenkikarna hittade vi ett fåtal små fragment av tjockskalig målarmussla. Däremot såg vi inga som helst tecken på att det skulle förekomma levande musslor i området. I anslutning till strömnackarna sågs enstaka laxfiskyngel, av habitatet att döma förmodligen havsöring.

Käggleån nedströms nya vägen mellan Förslöv och Hjärnarps

Käggleån, sydost trafikplats Vantinge

624783, 131675

Vid den nya trafikplatsen utanför Vantinge rinner Käggleån i en djupt nedskuren fåra mellan åkrarna. Ån skuggas på båda sidor av täta ridåer av klibbal och pil, i direkt anslutning till den nya vägen är dock beskuggningen dålig. Även om ån är utgrävd och rätad är bottnarna ganska fina.

Vi inventerade en sträcka på 260 m med hjälp av vattenkikare. Vattendraget var 4 m brett och medeldjupet 0,3 m. Dominerande bottensubstrat var grus, men inslaget av sten av olika storlekar var stort.

Efter idogt letande fann vi ett litet fragment av ett musselskal. Fragmentet var så litet att det inte gick att urskilja några definitiva artskiljande karaktärer. Av form och skaltjocklek att döma torde det härstamma från tjockskalig målarmussla.

På sträckan sågs mindre stim av elritsa och enstaka öringar.

Fina öringmiljöer vid Annelund

Kägleån, Annelund

624814, 131718

Vid Annelund rinner Kägleån fram mellan stora områden med betesmarker. Närmast ån finns täta lövträdsridåer med klibbal och alm. Beskuggningen är mycket god och övervattensväxter saknas i det närmaste helt.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en sträcka på 200 m. Medelbredden var 5 m och medeldjupet 0,4 m. Bottnen var mera ojämn än på de övriga lokalerna i Kägleån. Större sten dominerade, men även mindre sten och grus förekom i stor utsträckning.

Trots fina musselmiljöer och goda förhållanden sågs inga som helst spår av musslor. Öring och elritsa sågs i mindre antal.

Uppväxtmiljöer för lax och havsöring

Käggleån, nordost Annelund

624832, 131752

Nordost om Annelundsgården finns en mindre damm mitt i vattendraget. Dammen fungerade som ett vandringshinder för lax och öring fram tills att man lät bygga en fisktrappa. Strax nedströms dammen finns en etablerad elfiskelokal med regelbunden förekomst av lax, öring, ål och elritsa.

Nedströms dammen är ån grund och vattenföringen under sommaren tämligen liten. Vattendraget strömmar fram i en smal zon av skuggande lövträd, främst klibbal och ask. Vi inventerade en 220 m lång sträcka med hjälp av vattenkikare. Medelbredden på sträckan var 4 m, och medeldjupet 0,3 m. Den kraftiga beskuggningen gjorde att mängden vattenväxter var mycket liten. Botten dominerades av sten och grus.

Vid inventeringen sågs inga som helst spår efter stormusslor. Däremot sågs enstaka elritsor och ett mindre antal laxfiskyngel.

Skal av kinesisk dammussla

Lerbäcken, Hjärnarp uppströms motorvägen

624717, 132119

I norra kanten av Hjärnarp rinner Lerbäcken fram mellan bebyggelse och betesmarker. Ån är kantad av en bred zon med klibbal och beskuggningen är hög. Sommartid är flödena små, och medeldjupet vid inventeringstillfället var endast 0,2 m. Medelbredden var 3 m. Botten dominerades av sten och små block. Strukturellt sett var förhållandena perfekta för flodpärlmussla.

Vattnet i de nedre delarna av Lerbäcken är dock mycket grumligt och enormt mörkt. Anledningen till detta kan till stor del sökas i den gamla mejeridammen inne i byn. Den tidigare mejerimästaren satte i karp för många år sedan, och beståndet har under senare år fyllts på med ytterligare karp. I dammen är vattnet alldeles brunt och ogenomskinligt till följd av uppgrumling orsakad av det allt för täta karpbeståndet. Dammen fungerar som ett genomströmningsmagasin för Lerbäcken, och sommartid går i princip allt vatten genom dammen.

Med hjälp av vattenkikare undersökte vi en sträcka på sammanlagt 180 m från motorvägen och upp till den gamla mejeridammen. Inga inhemska musslor hittades, men däremot hittade vi ett skal av kinesisk dammussla *Sinanodonta woodiana* på en grusbank i ån. Detta är det första skalfyndet i Sverige, och skulle kunna indikera att arten finns etablerad i landet. Så länge inga levande musslor påträffats får detta betraktas som ett tillfälligt fynd. Trots eftersök hittades inga ytterligare exemplar, men levande musslor skulle kunna finnas t.ex. i mejeridammen.

Kinesisk dammussla är invasiv och stadd i snabb expansion i Europa. Arten sprids förmodligen via karpfisk som flyttas mellan olika vatten. Ett möjligt scenario är därför att arten kommit in i samband med att man planterade ut nya karpar i dammen uppströms.

Det mörka vattnet gjorde det omöjligt att se fisk.

Lerbäcken vid Hjärnarp

Lerbäcken, Hjärnarp nedströms damm

624739, 132170

Uppströms Hjärnarp rinner Lerbäcken i två fåror nerför sluttningen. Bäckens är dämmd till en stor damm vid en kvarn. Dammen och kvarnrännan fungerar som en fälla för havsöringen på dess väg tillbaka mot havet, och vi fann två stora öringar som stod instängda i bäcken.

När vattnet inte leds genom kvarnen går det i den ursprungliga fåran bredvid dammen. Bäckens går fram genom ett mycket fint sumpskogsområde. Fallet är ganska kraftigt och botten domineras av sten och block i olika storlekar. Medelbredden vid undersökningstillfället var ca 3 m och medeldjupet 0,1 m. Förmodligen är vattenföringen mycket varierande och förutsättningarna för ett musselbestånd är därmed ganska små.

Vi undersökte en sträcka på 140 m från dammen ner till där bäcken passerar under vägen nedströms kvarnen. För det mesta var det så grunt att det inte ens gick att använda vattenkikarna.

Inga spår efter musslor. Under inventeringen sågs enstaka öringar och ett antal elritsor.

Sumpskogen uppströms Hjärnarp

Lerbäcken, Hjärnarp uppströms damm

624750, 132200

Uppströms Hjärnarp faller Lerbäcken ganska kraftigt på sin väg ner för Hallandsåsen. Ovanför de stora kvarndammarna rinner ån genom ett mycket fint sumpskogsparti dominerat av klibbal, och med en rik flora. Vid inventeringstillfället var skogen gul av kärrfibbla. Vattendraget är ca 3 m brett med ett medeldjup på 0,2 m. Botten är varierad och domineras av sten och block i olika storlekar. Beskuggningen är mycket hög och vattnet relativt kallt. Lerbäcken flyter fram i flera fåror i skogen. För att koncentrera flödet till dammen har någon gjutit en låg vall i en av förgreningarna. Under perioder med liten vattenföring leder detta till ett mycket lågt vattenstånd i den avsnörda delen.

Med hjälp av vattenkikare inventerade vi en sträcka på 470 m. Bottenförhållandena var mycket fina och vattendraget borde kunna hålla bestånd av stormusslor. Vattendragets karaktär passar väl egentligen bäst för flodpärlmussla. Tyvärr sågs inga som helst spår efter musslor. Vissa partier var dock svårinventerade eftersom det var så mörkt inne i skogen.

I samband med fältarbetet sågs stora mängder fisk. Framst rörde det sig om elritsa, men även öring förekom i stort antal.

Hörbyåns källflöde vid Biskopsboda

Hörbyån

I de övre delarna av sina respektive lopp rinner Hörbyån och Bråån som närmast endast en knapp kilometer från varandra. Vattendragen har mycket likartad karaktär och då det dessutom finns goda bestånd av elritsa i Hörbyån beslöt vi oss för att inventera ett urval lokaler i vattendraget. Resultatet var nedslående då vi trots till det yttre mycket fina förhållanden inte såg några som helst spår efter musslor, inte ens i form av skalrester.

Hörbyån, Råby hällar

619152, 136677

Strax söder om Hörby rinner ån fram genom naturreservatet Råby hällar. Ån är stor och bred, men vattendjupet var endast 0,2 m vid inventeringstillfället. På den inventerade sträckan (160 m) kantas ån av ädellövskog och trädklädda betesmarker. Bottnarna är steniga och blockrika. På flera platser finns fina grusbankar och ur habitatsynpunkt är förutsättningarna för förekomst av musslor goda. Dock kunde inga som helst spår ses.

Med hjälp av vattenkikarna såg vi såväl elritsa som öring.

Hörbyån, nordost Almarkaröd

619117, 136934

Norr om Almarkaröd rinner den norra delen av Hörbyån fram genom ett intensivt utnyttjat jordbrukslandskap. Antalet djurgårdar är stort och betesmarker dominerar i anslutning till vattendraget. På den undersökta lokalen var åns medelbredd 3 m och medeldjupet 0,2 m. Bottnarna var varierade med små djuphålor och dominerande substrat var sten av varierande storlek

och mindre block. På en stor del av den undersökta sträckan rann ån fram i en trädklädd beteshage. Trädskiktet, främst klibbal, var mycket tätt och beskuggningen stor. Vi inventerade en sträcka på sammanlagt 100 m med hjälp av vattenkikare.

Trots till synes utmärkta yttre förhållanden sågs inga spår av musslor. Under arbetet sågs däremot stora mängder fisk, främst elritsa, men även öring.

Hörbyån, sydost Biskopsboda

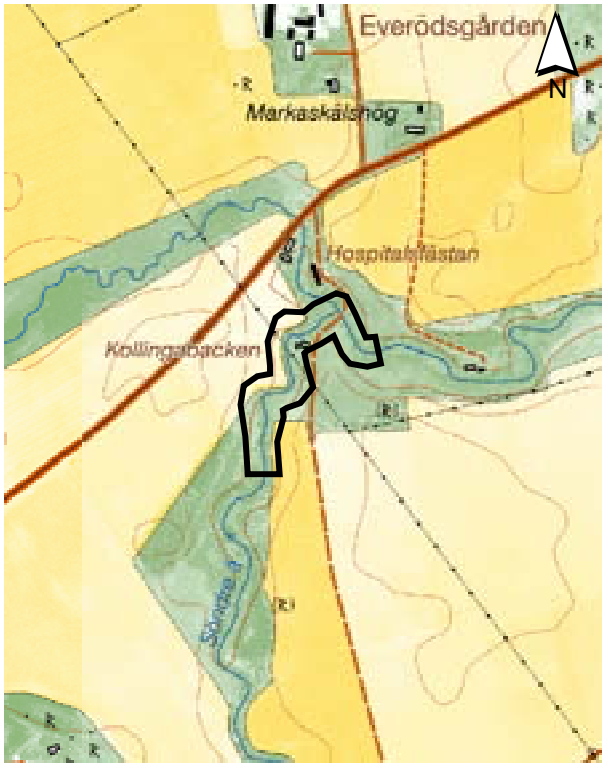
619047, 137395

Vid Biskopsboda är Hörbyån ca 2 m bred och medeldjupet 0,1 m. Botten är fast och fin och domineras av fin sten och grus, med inslag av enstaka block och större stenar. Ån rinner fram genom stora betesmarker. Längs stora delar kantas ån av en bård med klibbal. Beskuggningen varierade mellan sträckorna uppströms och nedströms vägen. Uppströms rann ån genom en nästan helt öppen betesmark, nedströms var vattendraget kantat av en tät rand med klibbal. Till det yttre påminner förhållandena extremt mycket om de övre delarna av Bråån.

Den inventerade sträckan uppgick till 100 m. Trots en mycket noggrann genomsökning med hjälp av vattenkikarna sågs inga spår efter musslor.

På den aktuella sträckan finns ett stort bestånd av elritsa samt enstaka öringar.

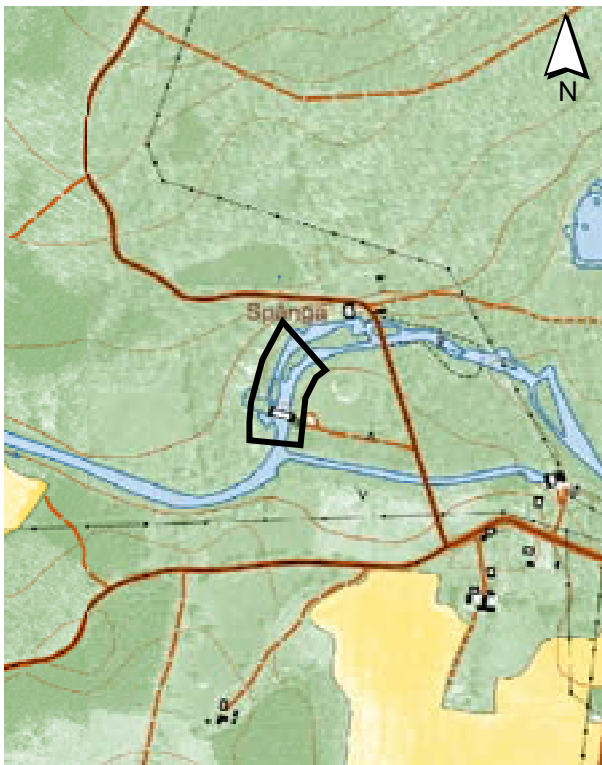
Bilaga 1. Kartor över inventerade sträckor 2005

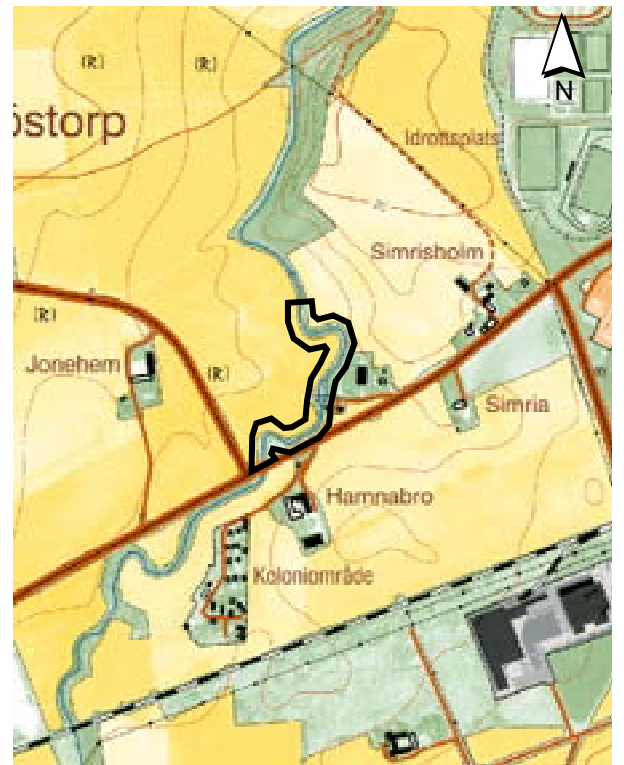
Mjöån, Hospitalsfästan
619783, 139034

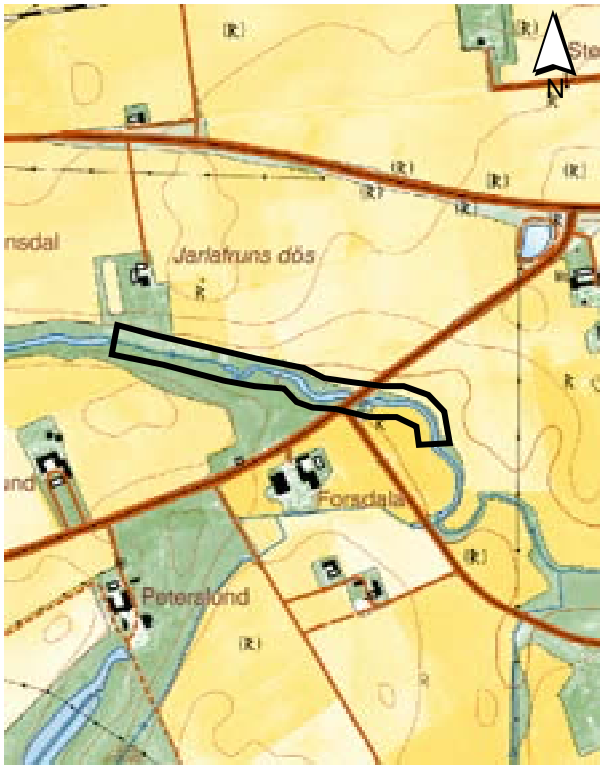
Mjöån, Östra Sönnarslöv
619630, 138871

Almaån, Spånga
622858, 139032

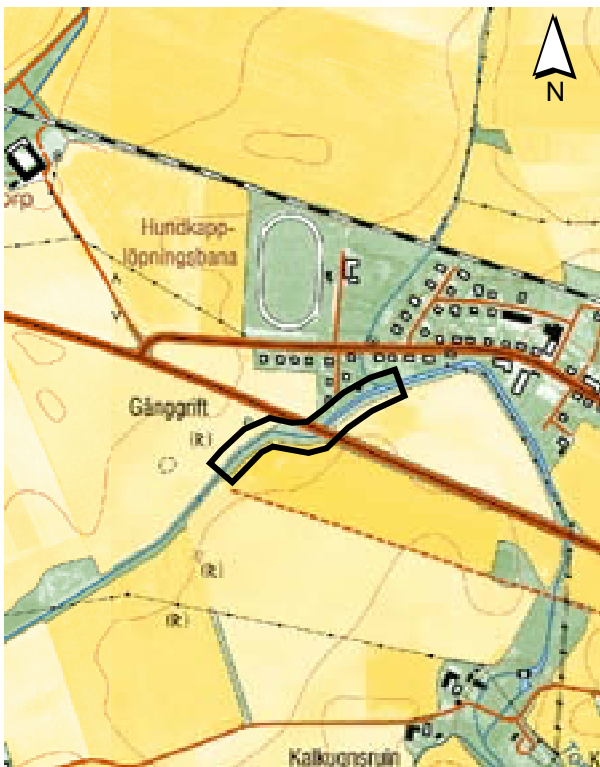
Tommarpsån, strax väst Simrishamn
615898, 140664

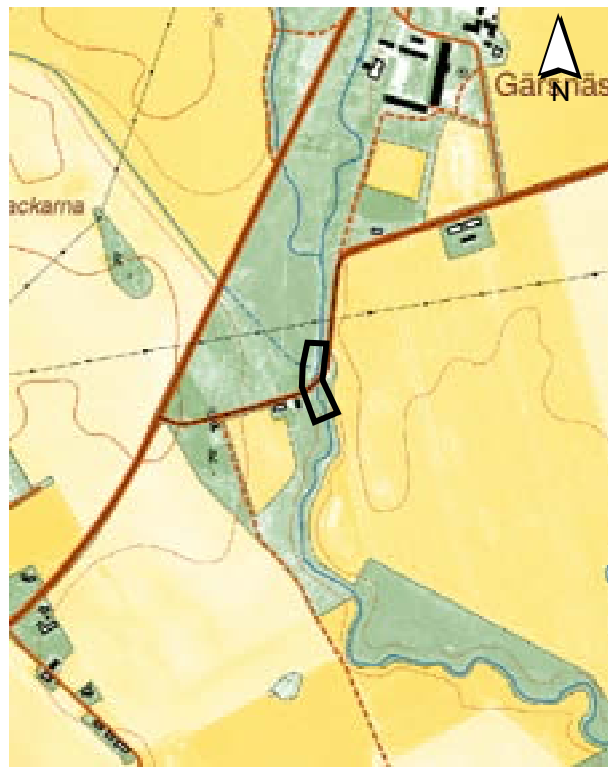
Tommarpsån, sydväst Åkeslund
615693, 140298

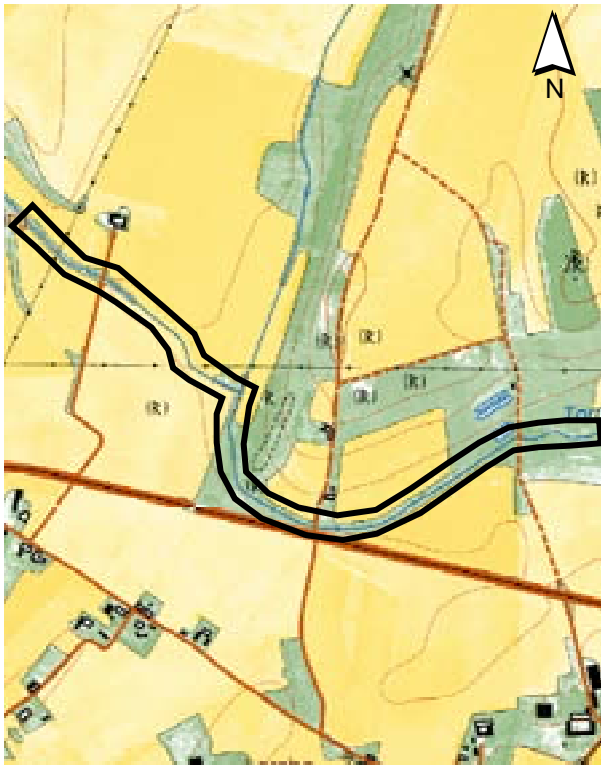
Tommarpsån, Ö. Tommarp
615676, 140082

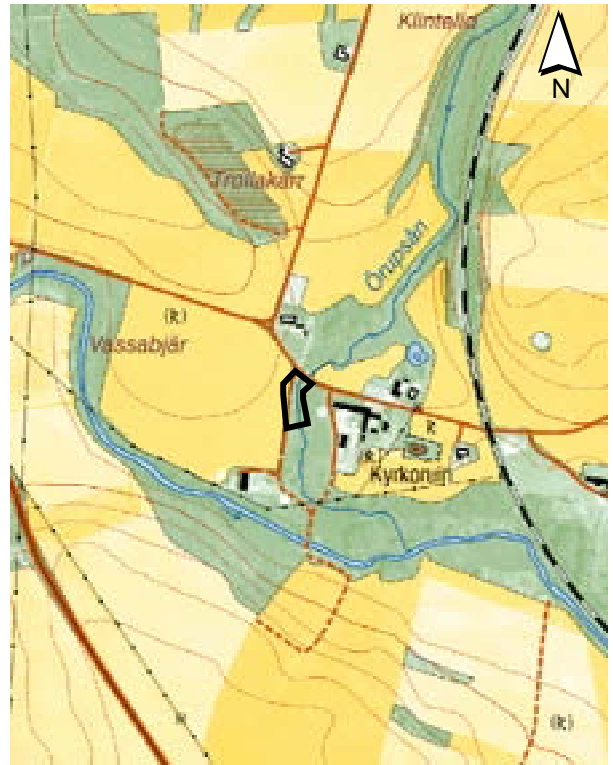
Tommarpsån, väst Ö. Tommarp
615750, 140056

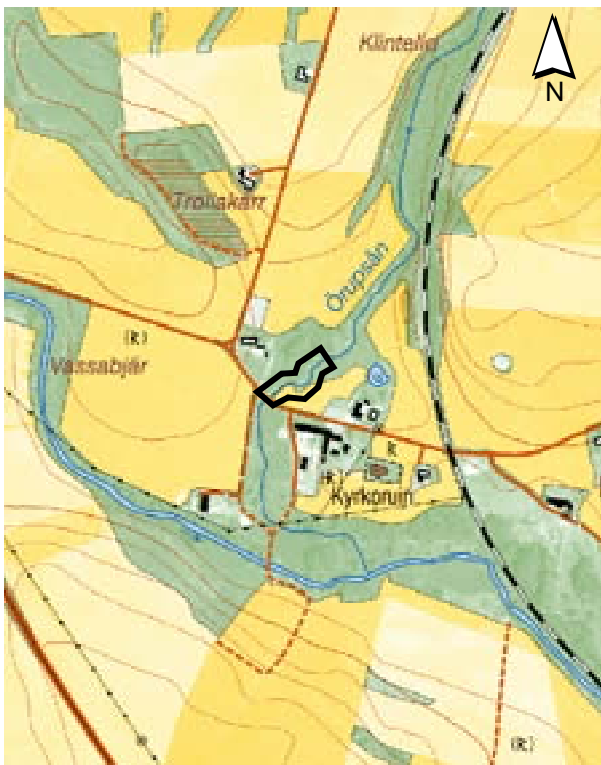
Tommarpsån, jaktstugan Gärsnäsgrården
615660, 139707

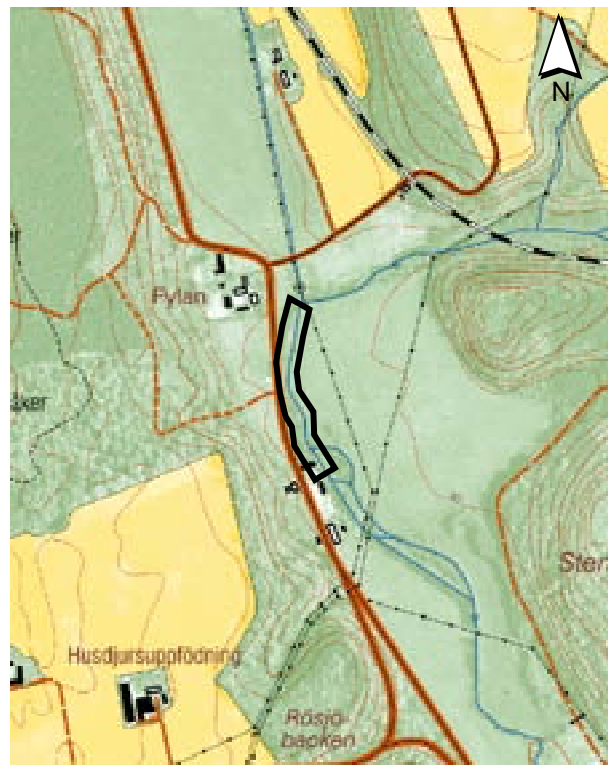
Tommarpsån, Smedstorp
615997, 139004

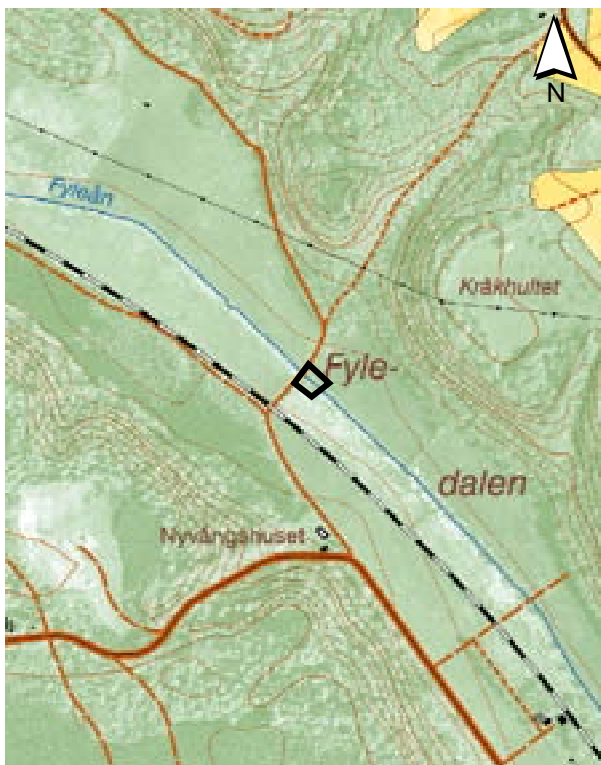
Örupsån, Nedraby ned bro
615992, 137720

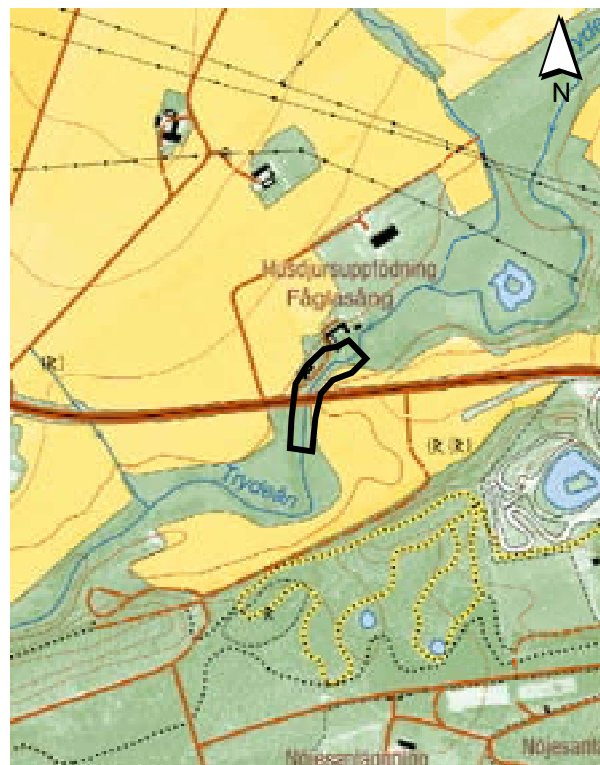
Örupsån, Nedraby upp bro
615422, 138073

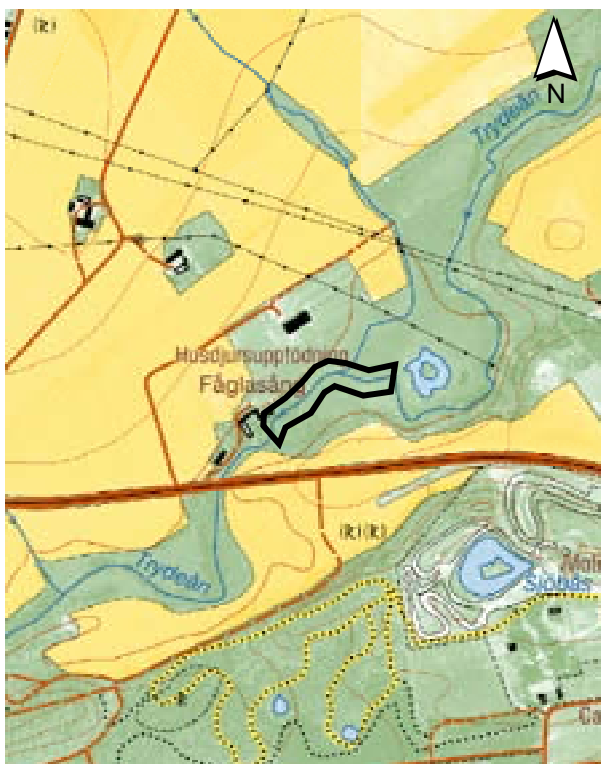
Fyleån, Fylan
615992, 137720

Fyleån, Kråkhultet
616150, 137652

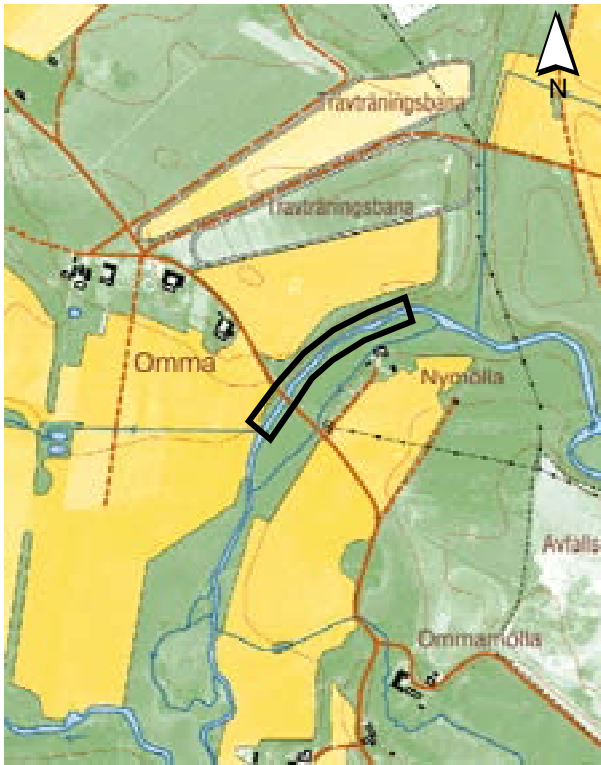
Trydeån, Fåglasång ned damm
616069, 137978

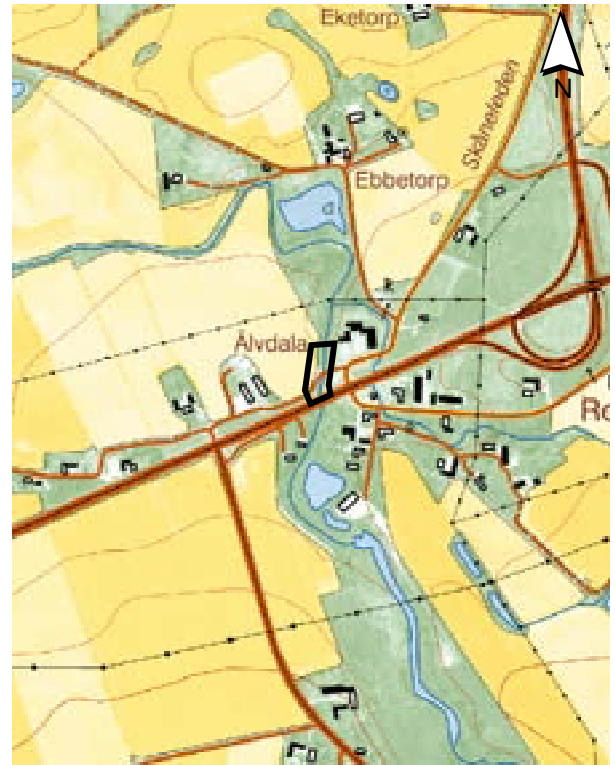
Trydeån, Fåglasång upp damm
616083, 137993

Albäcken, Trelleborg stadsgräns
614193, 132834

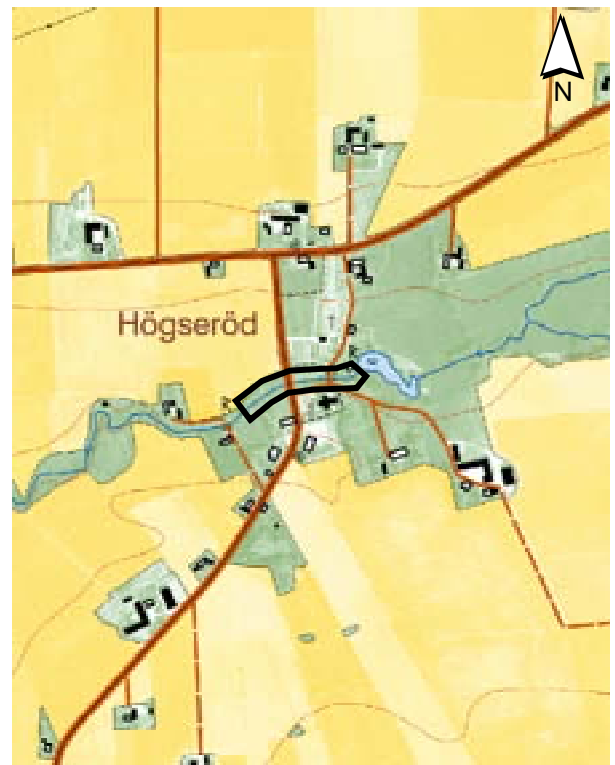
Björkaån, Ommamölla
617114, 136562

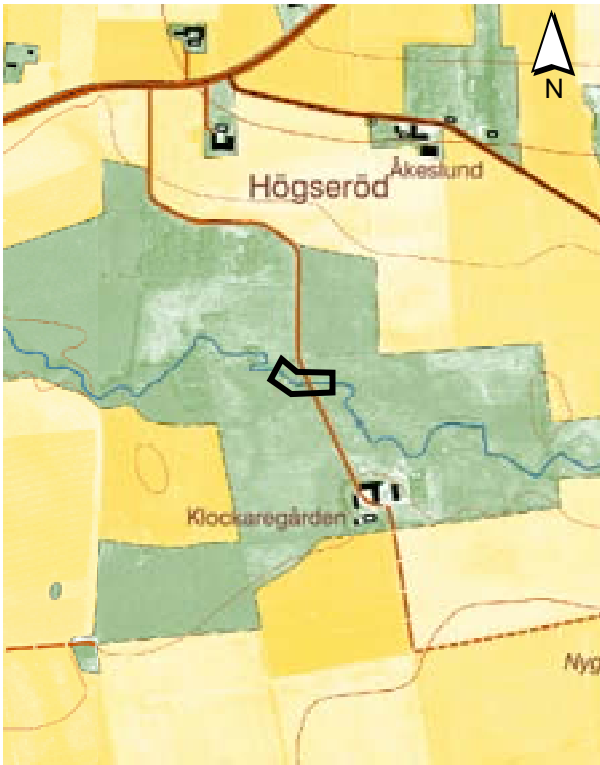
Bråån, Rolsberga ned E22
618901, 135368

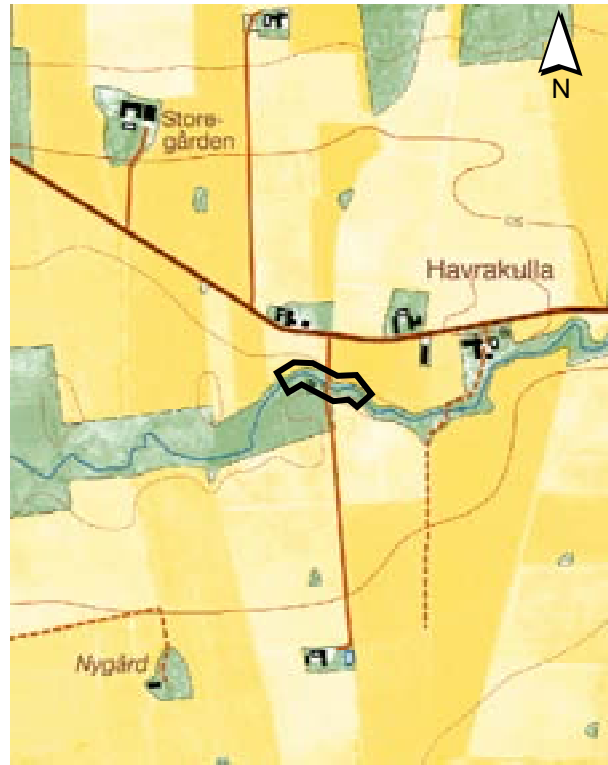
Bråån, norr Bingstorp
618698, 135773

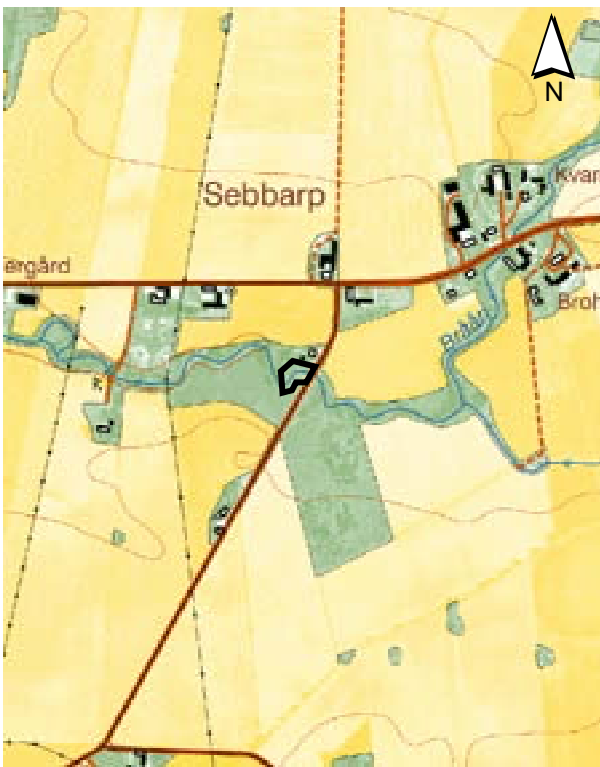
Bråån, kyrkan Högseröd
618732, 135925

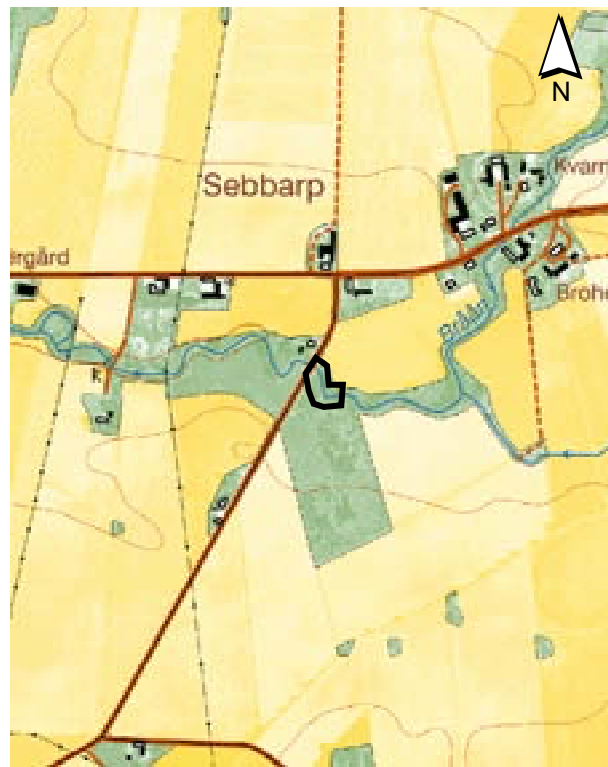
Bråån, norr Klockaregården
618737, 136034

Bråån, väst Havrakulla
618737, 136119

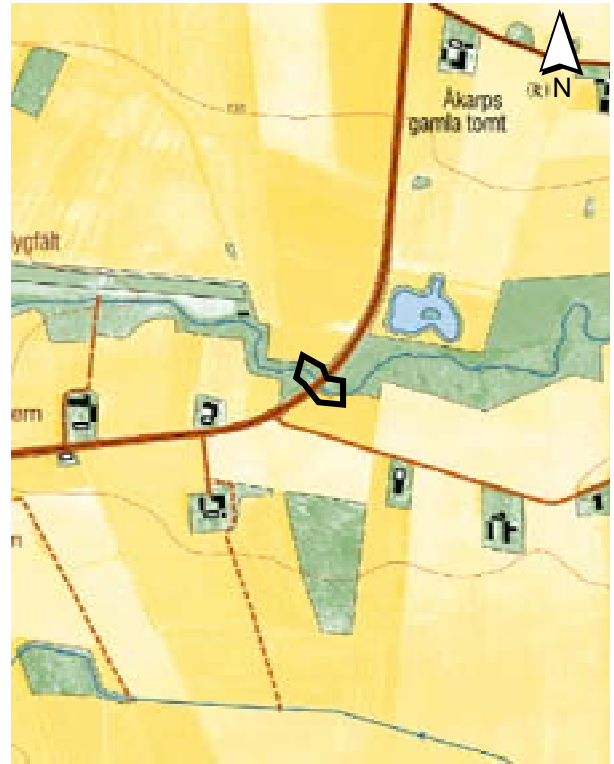
Bråån, Sebbarp ned bron
618735, 136261

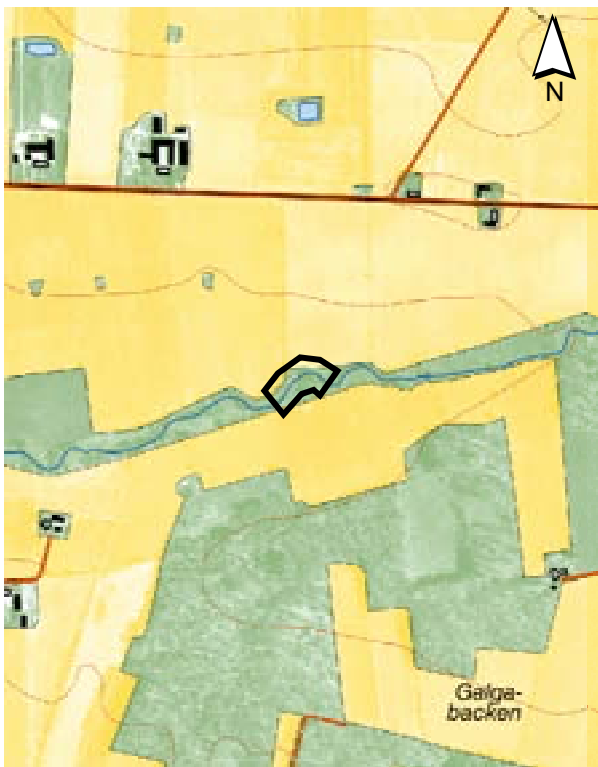
Bråån, Sebbarp upp bron
618731, 136235

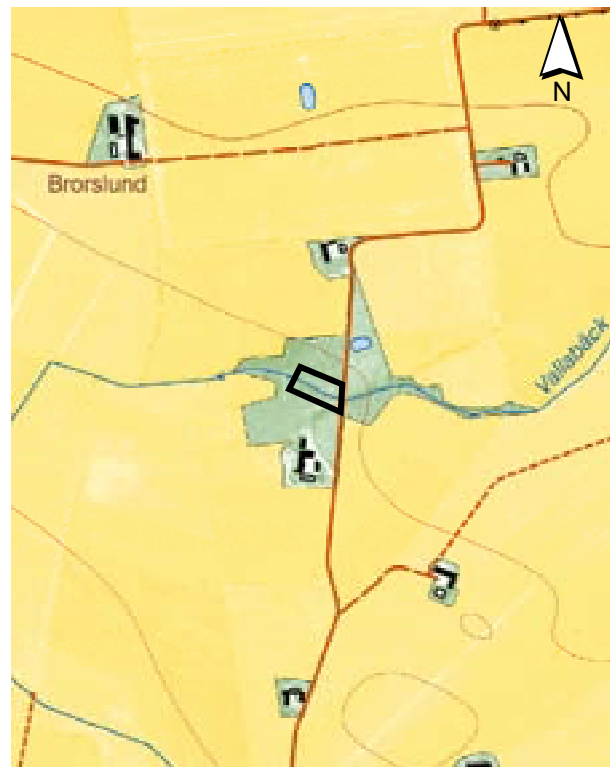
Bråån, väst Vedåkra 618677,
136442

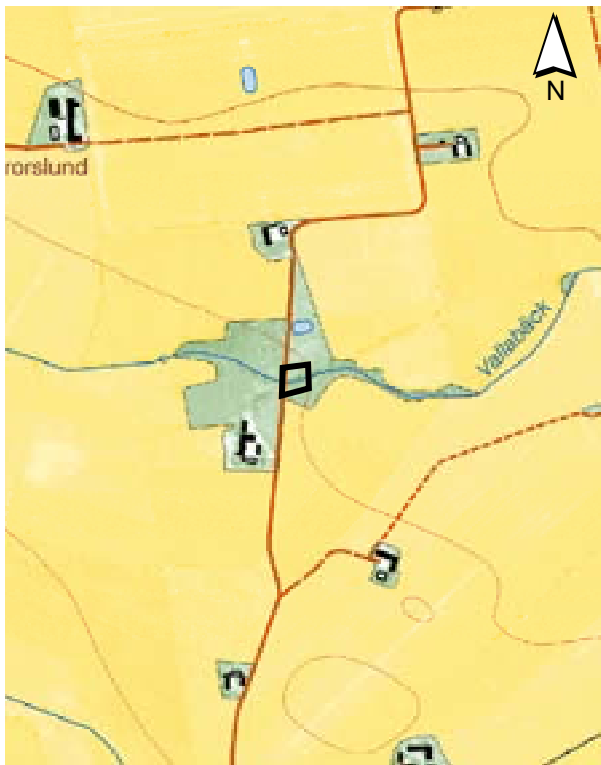
Bråån, nordost Sebbarp
618773, 136367

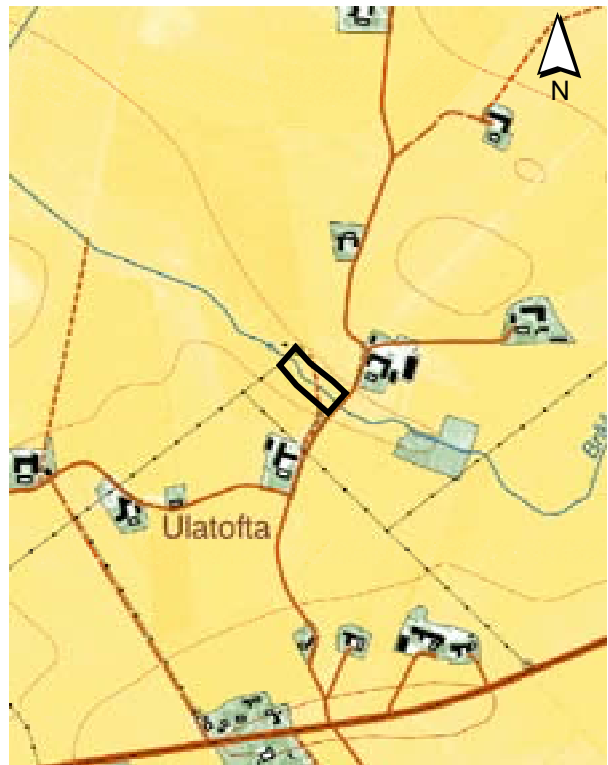
Bråån, sydost Åkarp
618793, 136452

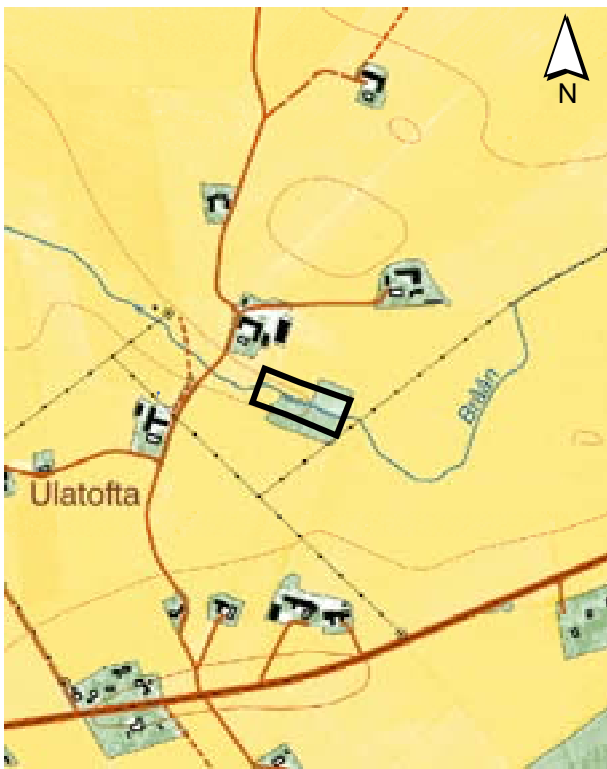
Bråån, sydost Brorslund ned väg
618830, 136776

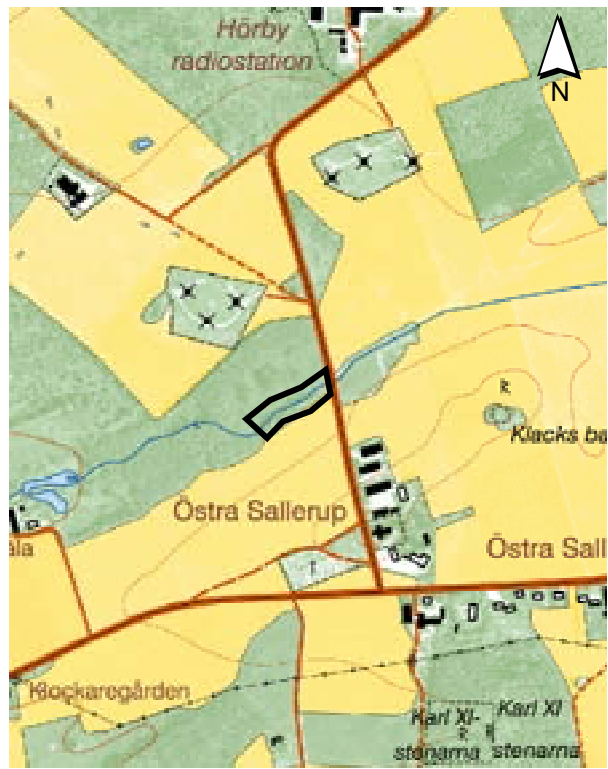
Bråån, sydost Brorslund upp väg
618829, 136782

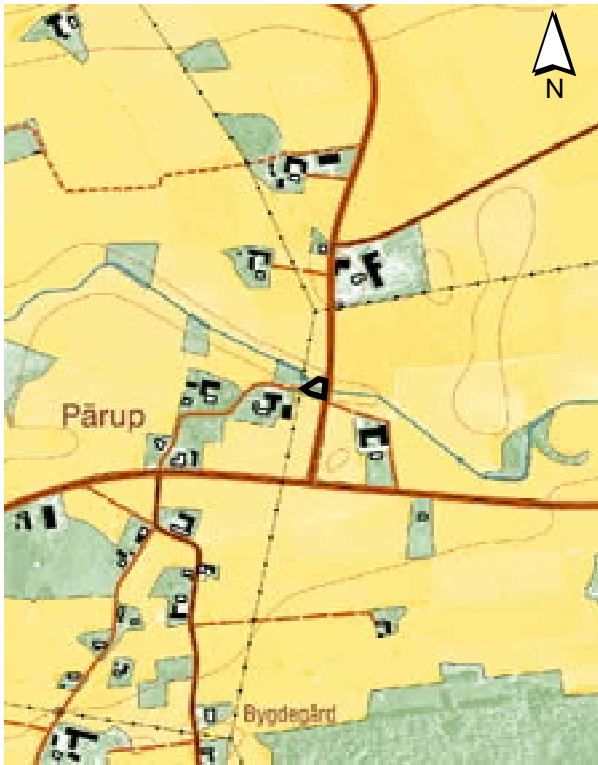
Bråån, Ulatofta ned bron
618756, 136766

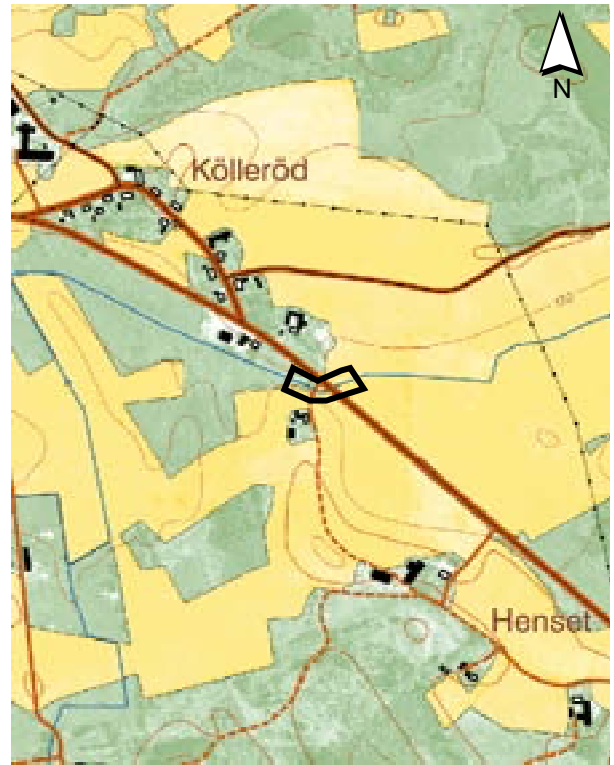
Bråån, Ulatofta upp bron 61
8749, 136776

Bråån, Ö. Sallerup
618799, 136969

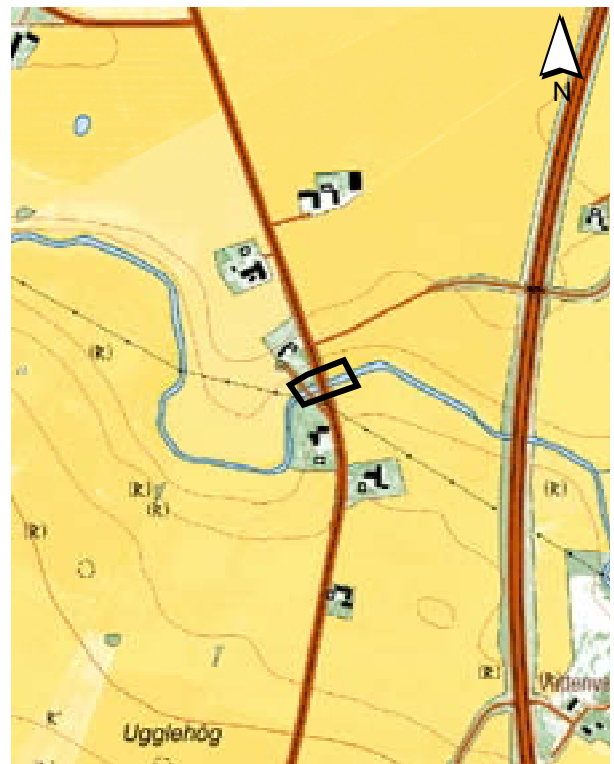
Bråan, Pärup 618803,
137114

Bråan, Kölleröd
618759, 137413

Rössjöholmsån, Östra kvarn
624278, 131729

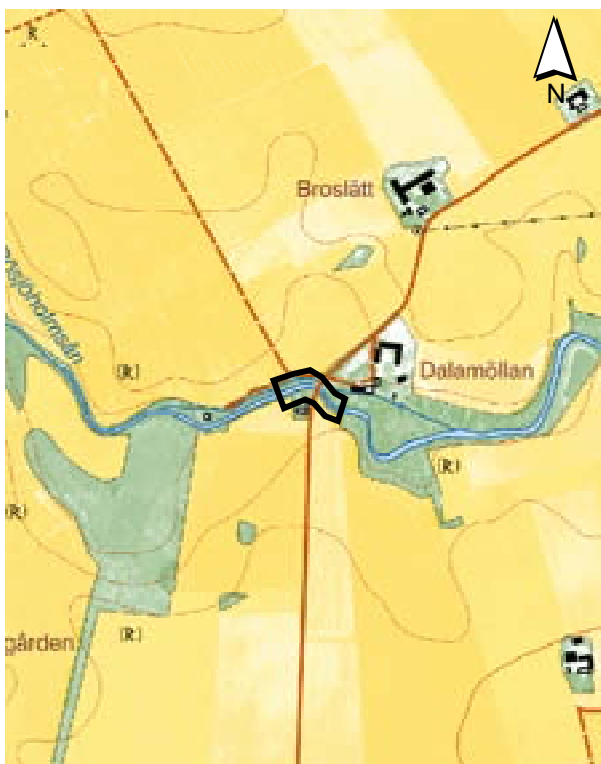
Rössjöholmsån, upp Storevång
624175, 131932

Rössjöholmsån, Stora Brandsvig
624111, 132068

Rössjöholmsån, ned Dalamöller
624104, 132207

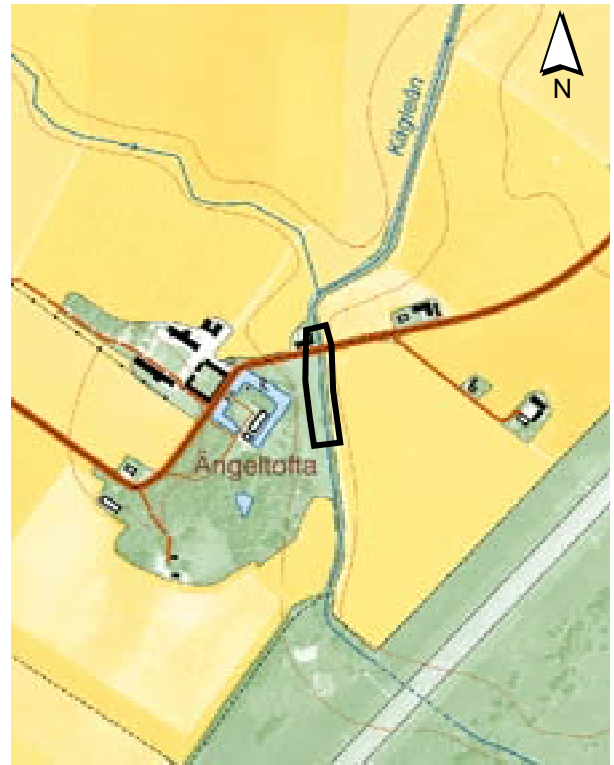
Rössjöholmsån, Dalamöller
624108, 132232

Rössjöholmsån, kanal Västersjön-Rössjön
624682, 133077

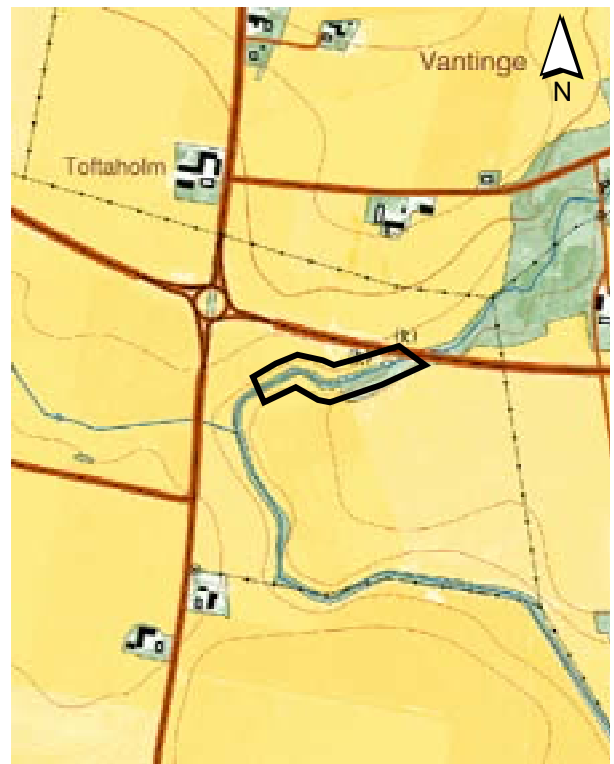
Kägleån, nordväst Åkersholm
624290, 131757

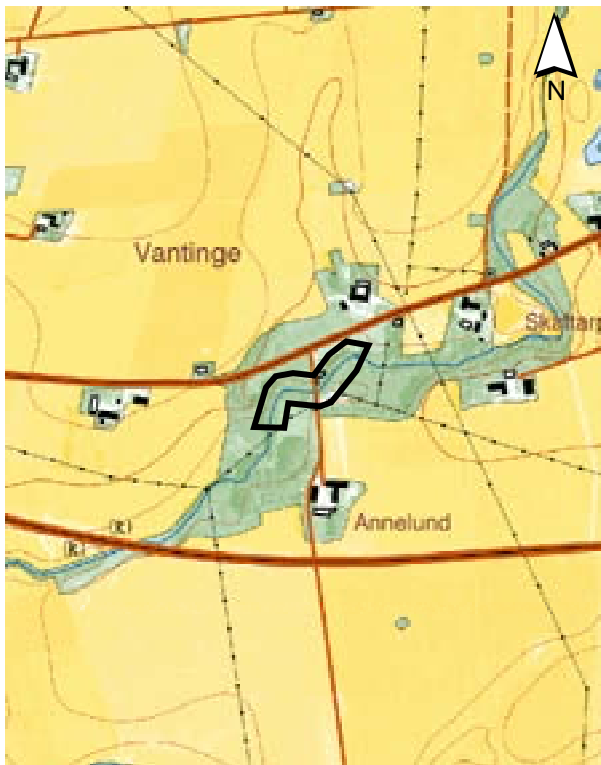
Kägleån, Ängeltofta gård
624592, 131727

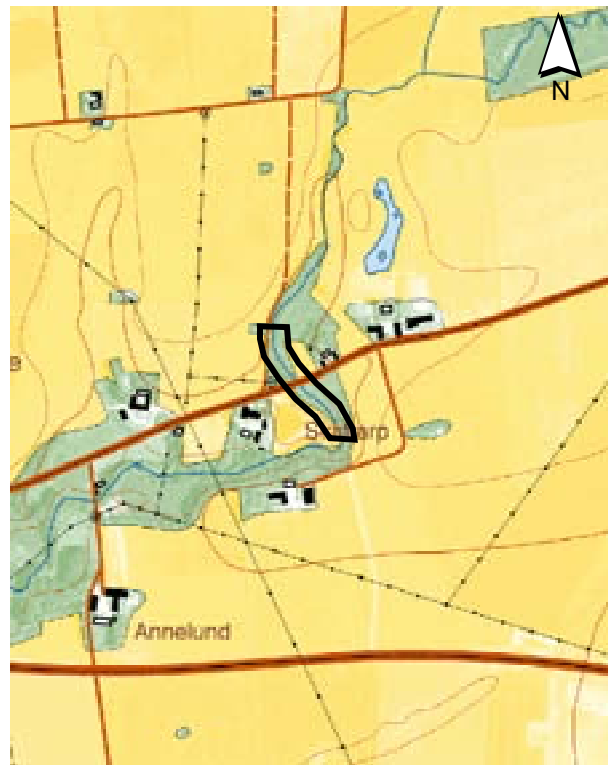
Kägleån, syd Vantinge
624748, 131668

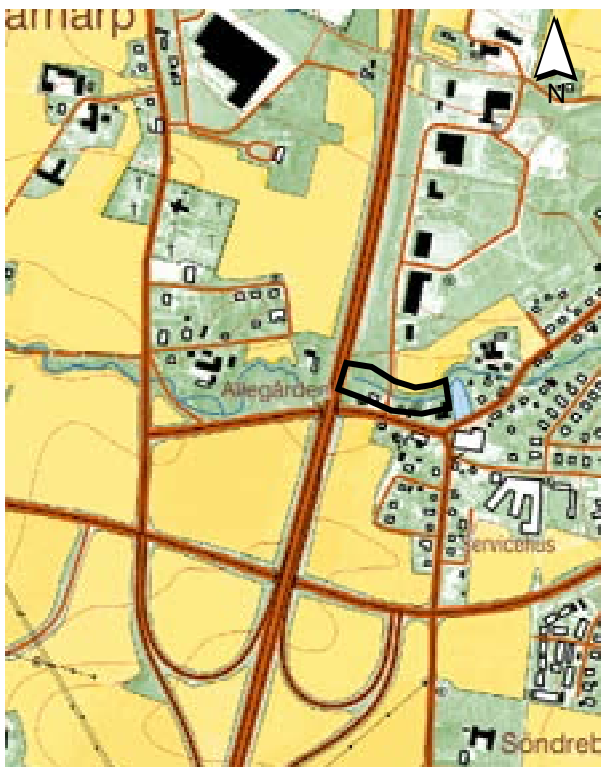
Kägleån, sydost trafikplats Vantinge
624783, 131675

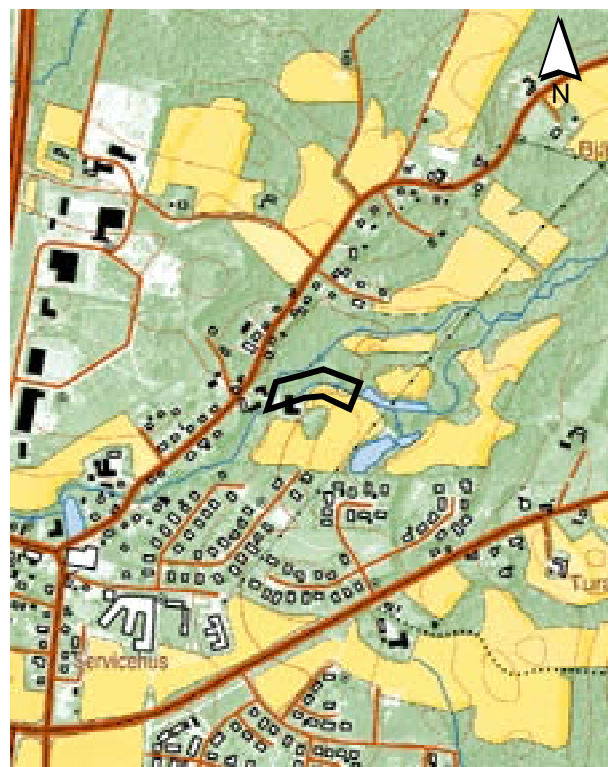
Käglaån, Annelund
624814, 131718

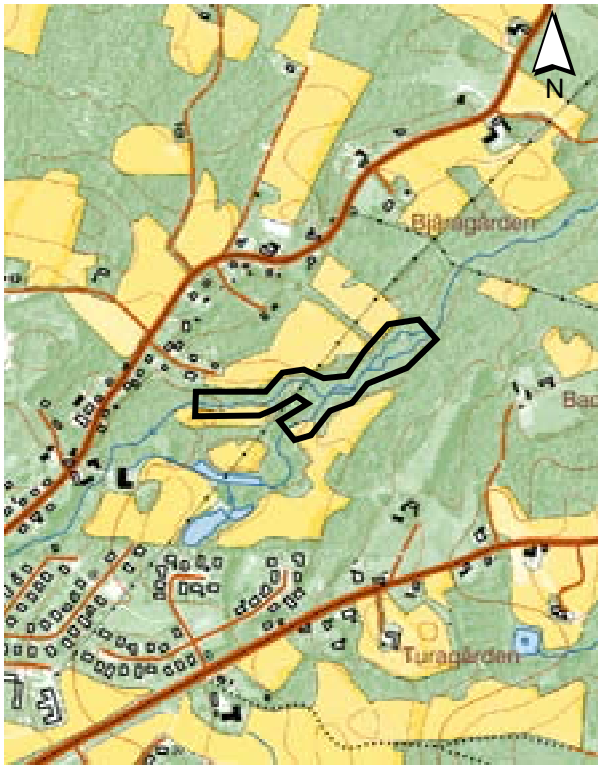
Käglaån, nordost Annelund
624832, 131752

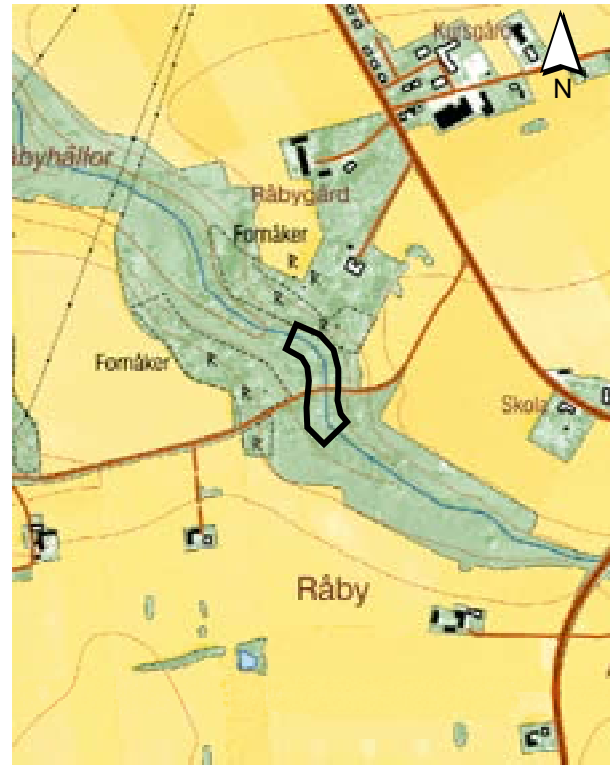
Lerbäcken, Hjärnarp
624717, 132119

Lerbäcken, Hjärnarp ned damm 624739,
132170

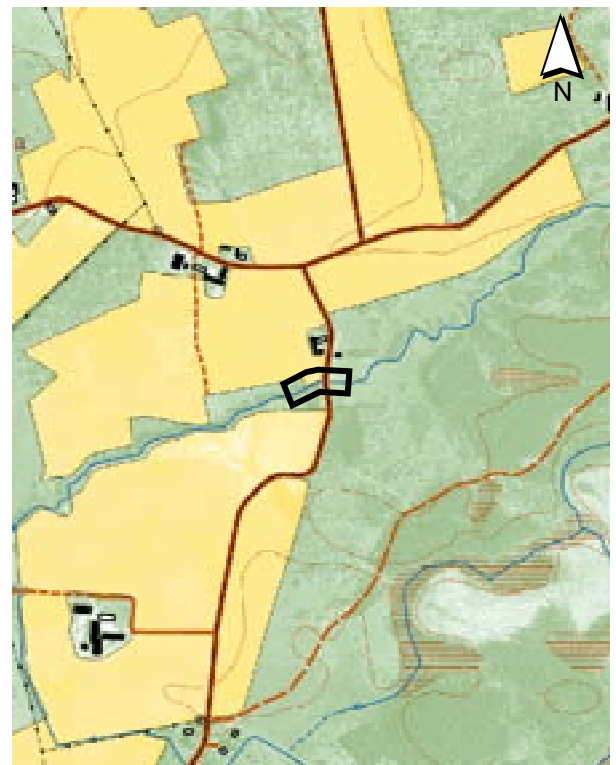
Lerbäcken, Hjärnarp upp damm
624750, 132200

Hörbyån, Råby hällar
619152, 136677

Hörbyån, nordost Almarkaröd 619117,
136934

Hörbyån, sydost Biskopsboda
619047, 137395

Skåne är troligen det län i Sverige där den tjockskaliga målarmusslan har varit mest utbredd. Historiska uppgifter visar på att musslorna tidigare har förekommit i flera av Skånes vattendrag, men också i några sjöar. Med tiden har bestånden decimerats kraftigt, eller helt försvunnit från de skånska vattendragen. Det finns många olika hot som påverkar musslornas överlevnads-
möjligheter. I Skåne är den omfattande vattenverksamhet, speciellt i form av rensningar, som bedrivs i vattendragen det största hotet mot den tjockskaliga målarmusslan.

För att kunna förebygga att arten decimeras ytterligare, eller helt utrotas i Skåne, pågår omfattande inventeringar för att få bättre kunskap om i vilka vattendrag som den tjockskaliga målarmusslan fortfarande finns. Inventeringarna skall dessutom ge ökad kunskap om musslans tillstånd, livsmiljöer m.m. I denna rapport redovisas resultaten från den inventering av tjockskalig målarmussla som genomfördes sommaren 2005 i Skåne, inom ramen för åtgärdsprogramarbetet med hotade arter.

Totalt undersöktes 52 lokaler i 15 vattendrag. Levande tjockskaliga målarmusslor hittades på 13 av dessa lokaler, medan skalrester hittades på 18 lokaler. Mycket fina bestånd med tjockskalig målarmussla finns fortfarande i Tommarpsån och Bråån där även små individer hittades, vilket tyder på en fungerande förnyring. På lokaler där levande tjockskaliga målarmusslor hittades rörde det sig dock oftast om enstaka individer. I vattendrag där enbart skal hittades, t.ex. i Nybroån, är det för tidigt att utesluta att det fortfarande kan finnas levande individer på andra håll i vattendraget.

Den icke inhemska vandrarmusslan påträffades glädjande nog inte i något av de undersökta vattendragen, däremot hittades tyvärr skal av en kinesisk dammussla.

Den tjockskaliga målarmusslan (*Unio crassus*) är en av Sveriges sju inhemska stormusselarter. Arten bedöms som starkt hotad enligt den senaste svenska rödlistan (Gärdenfors 2005). Den är fridlyst i Sverige enligt fiskelagstiftningen. Den tjockskaliga målarmusslan är av gemenskapsintresse för länderna inom EU och har pekats ut inom habitatdirektivet som en Natura 2000-art. Därigenom har arten ett starkt skydd och länderna har krav på sig att arten skall uppnå god bevarandestatus och finnas i livskraftiga bestånd. Ett åtgärdsprogram håller på att upprättas för arten.